

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет іноземних мов
Кафедра перекладу та слов'янської філології

«Допущено до захисту»
Завідувач кафедри

_____
(підпис)   (прізвище, ініціали)
« ____ » _____ 20__ р.

Реєстраційний № _____

« ____ » _____ 20__ р.

ВІДТВОРЕННЯ МЕДИЧНОЇ ЛЕКСИКИ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ
АНГЛОМОВНИХ ІЛЮСТРОВАНИХ ДИТЯЧИХ КНИГ ПРО
ПАНДЕМІЮ COVID-19 УКРАЇНСЬКОЮ

Кваліфікаційна робота студента
групи АПм-22
другого (магістерського) рівня вищої
освіти
спеціальності «035 Філологія»
Дрібниці Микити Володимировича

Керівник: доктор філологічних наук,
доцент Варданян М.В.

Оцінка:

Національна шкала _____

Шкала ECTS _____ Кількість балів _____

Голова ЕК _____

(підпис)   (прізвище та ініціали)

Члени ЕК _____

(підпис)   (прізвище та ініціали)

_____
(підпис)   (прізвище та ініціали)

_____
(підпис)   (прізвище та ініціали)

_____
(підпис)   (прізвище та ініціали)

Запевнення

Я, Дрібниця Микита Володимирович, розумію і підтримую політику Криворізького державного педагогічного університету з академічної доброчесності. Запевняю, що ця кваліфікаційна робота виконана самостійно, не містить академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Я не надавав і не одержував недозволеної допомоги під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають покликання на відповідне джерело.

Із чинним Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату в роботах здобувачів вищої освіти Криворізького державного педагогічного університету ознайомлений. Чітко усвідомлюю, що в разі виявлення у кваліфікаційній роботі порушення академічної доброчесності робота не допускається до захисту або оцінюється незадовільно.

ЗМІСТ

Вступ	4
Розділ 1. Медична лексика в художніх текстах	7
1.1. Поняття про “термін”, його функції	7
1.2. Склад медичної термінологічної лексики	9
1.3. Основні способи перекладу медичних термінів	20
1.4. Переклад медичної лексики в художній літературі	26
Висновок до розділу 1	32
Розділ 2. Медична лексика та способи її перекладу в ілюстрованих книгах для дітей	34
2.1. Сучасні ілюстровані книги для дітей із медичною термінологією: сюжети, образи, тематичні групи	35
2.2. Класифікація медичної лексики у дитячих ілюстрованих книгах та способи їх перекладу	42
Висновок до розділу 2	65
Висновок	67
Список використаної літератури	69
Додаток 1	75

ВСТУП

Сучасне суспільство зіткнулося з жахливим явищем – COVID-19. Коронавірусна пандемія вплинула на всі сфери суспільства та назавжди його змінила. Ця хвороба і надалі залишається актуальною темою для суспільства в усьому світі. Задля зменшення темпу поширення вірусу людство розповсюджує інформацію як запобігти зараженню. У цьому допомагають найрізноманітніші засоби від ЗМІ до літератури.

Пандемія COVID-19 також привертає увагу до проблем здоров'я в дитячій літературі. Власне, ця тема відображена в різних національних літературах для дітей та підлітків, що присвячені темі здоров'я та пандемії COVID-19. Такі книги покликані пояснити причини хвороби, наслідки та її профілактику. Цим і зумовлена специфіка ілюстрованих книг про пандемію, які широко використовують медичну лексику. Більше того, ілюстровані книги про небезпечну хворобу часто розповсюджуються через переклади, щоб максимально охопити читацьку аудиторію усього світу, адже здоров'я та безпека дітей – це беззаперечний пріоритет для суспільства. Це і зумовлює **актуальність нашого дослідження.**

Теоретико-методологічна основа дослідження. Розгляд поняття “термін” та склад медичної термінології здійснюється у працях М. Вакуленко [1], І. Козоріз [11], О. Орешко [20], І. Заліпська [32; 33; 34] та інші. Доволі ґрунтовно досліджені способи перекладу медичної лексики, коронавірусної термінології та медичних термінів художніх текстів у роботах В. Лобанова [15], Ю. Макаренко [17], Т. Пешкова [21], Mihai Robert Rusu [29] та інші. Окрему групу в нашій роботі складають здобутки, присвячені перекладу ілюстрованої дитячої літератури та медичної лексики про COVID-19 в публікаціях М. Варданян [30], Rashad Faleh Alhasan [25], Ahmad Mustafa Halimah [27], Steven Wilson [31].

Об'єктом дослідження є медичні терміни в ілюстрованих дитячих книгах, присвячені темі COVID-19, зокрема:

1. Галина Будилова “Книга Робі та Злюка в короні” (Halyna Bydilova “Robbie and Crosspatch in CROWN”).
2. Мирослава Макаревич, Олена Рязанцева “Казка про нічницю, чи як людям не хворіти” (Myroslava Makarevych, Olena Ryazantseva “A Tale of Bat, or How to Reep People from Getting Sick”).
3. Helen Patuck “My Hero is You. How Kids Can Fight COVID-19” (Хелен Патук “Мій герой – це ти. Як діти можуть боротися з коронавірусом COVID-19!”).
4. Elizabeth Jenner, Kate Wilson & Nia Roberts, Axel Scheffler “Coronavirus. A Book for Children” (Елізабет Дженнер, Кейт Вілсон, Ніа Робертс, Акселя Шеффлера “Коронавірус. Книга для дітей”).
5. Mattanja Nieuwburg “Sam, Big Buddy and the Coronavirus” (Маттанья Ньюбург “Сніжок, Кріль та коронавірус”).
6. Франческа Далл’Ара, Джади Негрі “Історія про коронавірус” (Francesca Dall’Ara “Story of the Coronavirus”).

Деякі книги ми використовуємо для ширшого контексту, зокрема:

7. Molly Watts “Dave the Dog Is Worried About Coronavirus, a Nurse Dotty Book”.
8. ЮНІСЕФ “Як говорити про Коронавірус-19 із маленькими дітьми”.
9. Manuela Molina “HELLO! I am a VIRUS, cousins with the Flu and the Common Cold. My name is Coronavirus”.

Предметом дослідження є особливості відтворення медичної лексики ілюстрованих дитячих книг у перекладах українською та англійською мовами.

У роботі ми використали кілька **методів та прийомів дослідження**. Описовий метод ми використали для надання характеристики поняттю «термін» та «медичний переклад». Ми звернулися до методу аналізу і синтезу, щоб визначити особливості медичної лексики в ілюстрованих книгах на тему COVID-19. Порівняльно-перекладознавчий аналіз був спрямований на виявлення способів відтворення медичної лексики у перекладах.

Статистичний метод ми використали, щоб описати частоту вживання способів творення коронавірусної термінології в ілюстрованих дитячих книгах.

Практичне значення. Робота систематизує медичну лексику в художніх текстах та способи їх відтворення в перекладах. Отримані результати дають можливість їх використання при подальших дослідженнях у сфері перекладознавства.

Метою роботи є проаналізувати та класифікувати медичну лексику в дитячих книгах, перекладених українською та англійською мовами.

Завдання дослідження:

1. Розглянути поняття “термін” та його функції.
2. Визначити склад медичної термінологічної лексики.
3. Охарактеризувати способи перекладу медичної лексики.
4. Визначити особливості перекладу медичних термінів у художньому стилі.
5. Розглянути тематичні та образні особливості ілюстрованих книг для дітей, присвячених коронавірусній пандемії.
6. Класифікувати медичну лексику та визначити способи її перекладу у дитячих ілюстрованих книгах на тему COVID-19.

Структура роботи: робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку літератури (53 позиції), додатку.

Загальна кількість сторінок – 79.

РОЗДІЛ 1.

МЕДИЧНА ЛЕКСИКА В ХУДОЖНІХ ТЕКСТАХ

У цьому розділі ми розглянемо поняття про “термін” та його функції. Спочатку розберемо склад медичної термінологічної лексики та основні способи перекладу медичних термінів. У наступному підрозділі – переклад термінів у художній літературі, зокрема переклад ілюстрованих книг для дітей, їх призначення та значення ілюстрацій.

1.1. Поняття про “термін”, його функції

У лінгвістичній літературі немає єдиного визначення поняття “термін”, адже науковці не можуть дійти згоди у питаннях виділення властивостей терміну і вимог до нього [1; 4; 23; 37; 38].

У монографії М. Вакуленко “Українська термінологія: комплексний лінгвістичний аналіз” детально аналізуються різні дефініції поняття “термін” з позиції описового та субстанційного погляду. Дослідник подає визначення **терміну** як слова або словосполучення, що позначає певне поняття в певній галузі людської діяльності: науці, техніці, культурі, спорті, мистецтві тощо [1, с. 24]. На думку, дослідника таке визначення стало загальноприйнятим. Така одиниця формує функціонально-тематичний клас галузевої лексики та є органічним елементом термінологічного фонду. Це удосконалене визначення враховує системні та позасистемні аспекти термінології, що поглиблює розуміння сутності терміну в лінгвістичному аспекті [1, с. 24].

Як можемо спостерігати, розгляду поняття “термін” присвячений збірник наукових праць “Українська термінологія і сучасність”. Тут під “терміном” розуміють концентрат наукового знання й водночас універсальну мовну категорію, якій притаманні загальні властивості мовного знака, тому він не позбавлений імпліцитних семантичних нашарувань, уявлень про знак, поняття, про деякі властивості і якості об’єктів (денотатів) [23, с. 54].

Інше визначення з цієї збірки розширює обидва вищенаведені визначення: термін – це слово або словосполучення, що позначає поняття певної галузі науки, техніки, мистецтва, основними ознаками якого є системність, відповідність позначуваному поняттю, наявність дефініції, тенденція до однозначності в межах свого термінологічного поля, тобто термінології певної галузі знань, стислість, стилістична нейтральність, точність, висока інформативність [23, с. 171].

У словниках *Oxford English Dictionary* та *Webster's Third New International Dictionary* подається схоже визначення “терміну” як слова або виразу, що мають чітко обмежене значення в певних випадках використання або властивий науці, мистецтву, професії, торгівлі тощо [38], [37].

Тим самим, ми можемо визначити, що часто в ролі терміну може бути певне слово чи фраза, що має певну функцію в певній галузі знань чи мистецтва та точно передає значення. Тому традиційно до властивостей терміну відносять: системність, незалежність від контексту, стилістична нейтральність, точність [37].

“Термін” може бути в різних стилях існування:

- Науковому.
- Публіцистичному.
- Художньому.

Для наукового стилю характерні емоційна і суб'єктивно оціночна нейтральність, некатегоричність тверджень, композиційна чіткість, узагальненість, однозначність, ясність і точність викладу [11, с. 52].

Незважаючи на те, що терміни є характерною рисою наукового стилю мовлення, термінологія медицини також часто трапляється в публіцистичному стилі, наприклад у політичній промові або статтях [11, с. 53].

Як наголошує І.К озоріз, ще одним стилем, нетиповим для функціонування медичної термінології, є художній стиль мовлення. У ситуації, коли термін виявляється поза науковим текстом, він піддається

певним змінам і часто сам вносить зміни в художній текст, будучи його невід'ємною частиною [11, с. 53].

У кожній галузевій термінології можемо виділити такі класифікаційні групи:

1. Основні терміни, які є фундаментом певної галузі науки, техніки тощо. Тобто до першої групи належать терміноодиниці, що позначають базові поняття.

2. Похідні терміни, або термінологічні словосполучення. У багатьох випадках вони утворюють словотвірне гніздо від певного терміна, а іноді є окремими утвореннями. Чим вагоміше місце займає основний термін у своїй системі, тим більше від нього утворюється похідних одиниць.

3. Додаткові (суміжні) терміни – це одиниці, запозичені з інших галузей знань, професіоналізми та жаргонізми [23, с. 172].

Таким чином, у лінгвістиці немає єдиного розуміння визначення “термін”, але спільним для них є розуміння терміну як слова або фрази (словосполучення), що має конкретне, точне значення та використовується в різних галузях знань та мистецтва. Крім того, термін використовується в різних стилях, зокрема науковому, публіцистичному та навіть художньому, зберігаючи свою точність та емоційну нейтральність. Незважаючи на різноманіття використання термінів, їх основна властивість полягає в тому, що вони є концентратом наукового знання та універсальними мовними засобами для точного висловлення понять у різних сферах.

1.2. Склад медичної термінологічної лексики

У цьому підрозділі розглядаються основні риси, особливості медичної термінології та принципи, які лежать в основі її створення та використання. Аналіз та систематизація медичної терміносистеми дає можливість вивчати медичне художнє мовлення. Спочатку ми розглядаємо визначення “медичної термінології”, далі – властивості медичного терміну, способи творення медичних термінів та класифікацію.

Медична термінологія – це система понять, які позначають стани та процеси, що протікають у людському організмі, хвороби та їхні прояви, методи діагностування, профілактики та лікування захворювань, медичне обладнання, лікарські засоби та ін. [14, с. 2].

Медичні терміни застосовуються для опису виробничої лікарської обстановки (зокрема, виробничого пейзажу), опису дій лікаря при огляді пацієнтів, лікарські розмови чи дискусії між собою, операції, лікарські рекомендації, стан та самопочуття пацієнтів, їхній діагноз, констатування причини смерті пацієнта [7, с. 69–70].

У статті “The Functioning Problems of Modern Ukrainian Medical Terminology” І. Заліпська дає таке визначення медичній термінології: “Медична термінологія – це система медичних термінів, яка складається з взаємопов’язаних елементів. Ця структура представляє собою стійку єдність і цілісність, наділену інтегральними властивостями та законами. Медична макротермінальна система включає велику кількість слів та виразів. Основна концептуальна проблема синхронного дослідження медичної термінології – це встановлення теоретичних принципів, зв’язків та відносин, які забезпечують організацію медичних термінів у системі, визначають закони її структури, функціонування та розвитку” [33, с. 168].

Дослідниця виділяє такі властивості медичного терміну [33, с. 169-170]:

1. Точність:

а) Зміст (значення або семантика) терміну повинен строго (однозначно) відрізнятися від інших концепцій у відповідній мікротермінальній системі;

б) Звуковий комплекс не повинен містити елементів, які можуть неправильно визначатися з точки зору змісту та обсягу наукового концепту.

2. Відповідність: значення терміну повинно відповідати сучасним науковим знанням про предмет, явище, процес, ознаку тощо.

3. Лаконічність, відповідність зазначеному поняттю.

4. Моносемія: будь-який звуковий комплекс повинен бути фіксованим на одному науковому концепті.

5. Незмінність як відсутність варіантів та синонімів.

6. Єдність: термін-слово повинен виражатися однією звуковою формулою.

7. Жорстка конвенціональність: ідентичні риси концепцій повинні позначатися в різних термінах однаковими лінгвістичними знаками (словами, фразами, скороченнями, термінологічними елементами).

8. Відповідність мовним стандартам, що запобігає виникненню жаргону.

9. Наявність класифікаційного визначення, зокрема пояснення на основі ключового гіпероніму та видової специфічності.

10. Звукові комплекси, що виражають один тип концепцій, повинні ґрунтуватися на спільній (єдиній) структурно-семантичній моделі.

11. Стилїстична нейтральність (відсутність виразної виразності).

12. Прозорість внутрішньої форми терміну.

13. Висока інформативність.

Отже, можна простежити, що дослідниця детально розглянула основні аспекти функціонування медичної термінології та визначила ключові вимоги до її будови та використання.

Мова медицини як одна з найдавніших сфер людської діяльності неодноразово потрапляла до кола уваги лінгвістів. Виокремлюють такі етапи формування англійської медичної термінології [8, с. 88]:

- Грецький період.
- Арабський період.
- Латинський період.
- Національний період.
- Англійський період.

Однією з найпродуктивніших сфер лексики сучасної медицини є вживання епонімів, тобто позначення явища (хвороби), за іменем людини, яка вперше виявила чи описала її (наприклад, Parkinson disease, Botkin disease, Creutzfeldt disease) [8, с. 89].

Формування медичної терміносистеми відбувається за рахунок відбору термінів із інтернаціонального фонду, а також за допомогою одиниць германського походження, включаючи кореневі дієслова, які здатні набувати термінологічних значень та брати участь у процесі творення медичних термінів. Медичні терміни можуть бути представлені всіма повнозначними частинами мовами, оскільки будь-яка терміносистема має відповідати вимогам номінації специфічних об'єктів і понять [8, с. 89].

У іншій статті І. Заліпської, “The Lexical-Semantic Organization and the Structure of Medical Term” здійснюється аналіз процесів синонімії та антонімії медичних термінів, а також способи творення на сучасному етапі. На відміну від попередньої публікації, тут авторка розуміє під медичною термінологією систему лексем, яка використовується для точного опису людського організму, включаючи його компоненти, процеси, умови, що впливають на нього, та процедури, що виконуються на ньому [32, с. 13].

Дослідниця наголошує, що найбільш популярними є абсолютні синоніми медичних термінів. Це пов'язано з тим, що, як правило, медичний термін є моносемантичним. Іншими словами, у нього є одне лексичне значення. Наприклад, абсолютні синоніми медичних термінів включають [32, с. 15]:

- назви частин тіла та органів: *breastbone* – *sternum* (грудна кістка, грудина), *oxygenated* – *oxygen-rich* (насичений киснем), *thorax* – *chest* (грудна клітка);
- назви внутрішніх органів та їх частин: *amygdala* – *tonsil* (мигдалина), *oesophagus* – *gullet* (стравохід), *patella* – *kneecap* (колінна чашечка);
- назви хвороб: *atrophy* – *wasting* (атрофія), *influenza* – *flu* (грип), *leukaemia* – *anemia* (лейкоз, лейкемія, білокрів'я), *rubella* – *roseola* (краснуха);
- назви процесів чи дій: *to absorb* (абсорбувати) – *to occlude*, *to engulf*, *to trap*, *to merge* (поглинати), *adiaphorous* – *deleterious* – *noxious* (отруйний, шкідливий) – *unhealthy* (нездоровий);

Існують стилістичні синоніми медичних термінів:

- назви частин тіла та органів: abdomen (черевна порожнина, живіт) – belly (живіт), loin – waist – small of the back (талія), navel – belly button (пупок);
- назви хвороб: atrophy – obsolescence (атрофія), influenza – grippe (грип).

Іншу групу становлять антоніми, слова, що мають протилежне значення. Вони можуть бути визначені як два або рідше більше слів однієї мови, що належать до однієї частини мови, однакові за стилем і майже ідентичні за поширенням, асоційовані та вживані разом таким чином, що їхні денотативні значення передають протилежні або суперечливі поняття [32, с. 16]. Як наголошує І. Заліпська, у медичній термінології антонімія практично відсутня, проте цей процес можна простежити на прикладі медичних термінів-дієслів: to absorb (абсорбувати, поглинати) – to clump (склеюватися), to breath in (вдихати) – breath out (видихати), to clog (закупорювати) – to diffuse (розповсюджувати, поширювати) [32, с. 16].

Далі ми зупинимося на особливостях творення медичних термінів. Зокрема, до вивчення медичних термінів у контексті словотворення зверталися у статті Т. Лях та Б. Джугантор. Дослідники наголошують, що аналіз морфемної будови медичних термінів сприяє більш ефективному засвоєнню термінології та поліпшує розуміння лексичного значення слів. У рамках дослідження автори освітлюють процес формування медичних термінів через словотвір, зокрема використання суфіксів і суфіксоїдів, які містять ключові дериваційні характеристики цих термінів. Також систематизовано процес творення термінів за допомогою суфіксів, що є важливим для їх запам'ятовування та використання іноземними студентами в комунікативних ситуаціях. Особлива увага приділяється тому, що суфікси несуть і лексичне, і морфемне значення слова [16].

Актуальним у вивченні дериваційних особливостей українських медичних термінів є суфіксальний спосіб творення, адже греко-латинські суфікси та відповідні суфіксоїди в українській мові є досить систематизованими та концептуальними, вносять конкретизацію по відношенню до значення, яке транслює корінь, і можуть змінювати

граматичну категорію терміна (суфіксоїд -itis = -ит, -іт, що вказує на хворобу запального характеру) [16, с. 95].

Медичні терміни можна розділити на чотири типи, залежно від того, які саме засоби мови беруть участь у створенні терміну:

1. Прості терміни (безафіксні) – терміни, які складаються з лише одного слова: adsorb – адсорбувати, cell – клітина, realm – галузь, hormone – гормон.

2. Похідні терміни (афіксні) – терміни, створені за допомогою афіксів, суфіксів і префіксів:

- Суфіксальні: cardiac – серцевий, corneal – рогівковий, acidic – кислотний;

- Префіксально-суфіксальні: microscopic – мікроскопічний, hypertension – гіпертонія, reactant – реагент, degenerate – погіршуватися;

- Префіксальні: dialysis – діаліз, malfunction – несправність, dissolve – розчинятися, antibody – антитіло, anemia – анемія.

3. Складні терміни – терміни, що складаються з двох слів і пишуться разом або через дефіс: wheelchair – інвалідна коляска, bloodstream – кровотік, alpha-carotene – альфа-каротин, atherosclerosis – атеросклероз.

4. Терміни-словосполучення – терміни, що складаються з кількох компонентів: aminoacid – амінокислота, arteryhardening – затвердіння артерій, arterialplaque – атеросклеротична бляшка, blood clotting – згортання крові [8, с. 90].

Схожою є класифікація М. Мелашенко, яка визначає таку словотворчу та морфологічну структуру медичного терміну [18, с. 4]:

1. Прості терміни, що складаються з одного слова (ulcer – виразка, allergy – алергія).

2. Складні, що складаються з двох слів, які пишуться разом або через дефіс (acquired immunity – набутий імунітет).

3. Терміни- словосполучення, що складаються з декількох компонентів (air borne infection – повітряно-крапельна інфекція).

4. Багатокомпонентні терміни, що мають в своєму складі три і більше слів (saccular aneurysm of aorta – саккулярна аневризма аорти).

У статті “Medical translation” Wioleta Karwacka коротко викладено історію медичного перекладу та розвиток медичної мови. Зокрема, розглянуто таку термінологію медичної мови [28, с. 274-280]:

1. Епоніми та багатослівні терміни, які включають назви анатомічних частин (Fallopian tubes, Adam’s apple), назви хворою (Parkinson’s disease, Alzheimer’s disease), симптоми (Babinski sign).

2. Аббревіатури та скорочення. Оскільки англійська мова має статус *lingua franca* медицини, англійські аббревіатури входять в інші мови та використовуються як медичними працівниками, так і пацієнтами, особливо якщо в місцевій мові немає загальноприйнятих акронімів, напр. MCV, TSH, INR, CRP, LDL, HDL тощо.

3. Афіксація, словозлиття, явище дублетів, полісемії та синонімії є трьома особливостями фундаментальної медичної англійської мови (FME): fail – failure, relate – relationship/correlation – unrelated, define – definition – undefined, improve – improvement. Характерне (для спеціальної термінології) вживання латинських і грецьких афіксів: префікси: all(o) – another, different, adip(o) – fatty, carni(o) – of the cranium, onco- relating to cancer, hyper – excessive, hypo – insufficient, суфікси: - itis – inflammation, - algia – pain, -lepsy – attack, seizure, -logy – the knowledge of something.

Дослідниця О. Орешко у своїй монографії “Українська медична термінологія (розвиток і сучасний стан)” визначає такий словотвір медичних термінів:

1. Суфіксальний спосіб словотворення, що полягає у з’єднанні суфікса з коренем або похідною основою, найбільш поширений у термінологічному словотворенні. Наприклад, -ість/-ость/-ась/, -ин(а)/-ін(а), -ок, -нок, -чок, -ств(о)/-цтв(о)/-зтв(о), -иц(я), -ик/-ік, -иц(я) [20, с. 24].

2. Префіксальний та префіксально-суфіксальний способи творення нових термінів характеризується одночасним приєднанням двох афіксів –

префіксів і суфіксів, що несуть різне смислове навантаження. Зокрема, при-, між-, над-, без-, під-, о-/от- тощо та префікси іншомовного, у більшості випадків греко-латинського, походження: а-, анти-, архі-, де-, диз-/дис-, екзо-, екто-/енто- та інші [20, с. 28].

3. Осново- та словоскладання також є доволі популярним у творенні медичних термінів. Терміни-композиції функціонують у тісному зв'язку із системою словосполучень. Цей спосіб надає можливість точно характеризувати предмети та явища за кількома ознаками. При творенні складних і складених термінів використовуються як компоненти, що у мові вживаються як самостійні слова (акушер-гінеколог, адипозно-генітальний, нервово-м'язовий, шлунково-кишечний, внутрішньоклітинний, грудочеревний), так і компоненти, що самостійно не вживаються (-алгія, -генний, авто-, біо-, гастро-, гемато-, лейко-, остео-). Терміни-композиції мають перевагу перед термінами-словосполученнями, оскільки вони більш економні та є словотвірною базою для творення похідних слів: гематологія – гематолог – гематологічний [20, с. 32].

4. Синтаксичний спосіб термінотворення є одним з основних засобів термінологічної номінації, оскільки в них відображається вся комплексно-структурна складність відповідної наукової сфери. За структурою термінів-словосполучення можна поділити на дво- і більше компонентні. У двокомпонентних в основному представлені моделі “прикметник + іменник” та “іменник + іменник”. У першій моделі, що є атрибутивним словосполученням, іменник виражає родові поняття, прикметник вказує на ознаку: молочна залоза – надниркова залоза – щитовидна залоза – привушна залоза – передміхурова залоза. У словосполученні з використанням двох іменників іменник, який стоїть у родовому відмінку, виступає опірним словом: аналіз крові, аналіз сечі, біфуркація трахеї, екстирпація залози, епіфіз кістки [20, с. 28].

Наступна частина цього підрозділу присвячена вивченню груп медичних термінів. Зокрема, І. Заліпська у статті “The Systematization of Terms in the Process of Professional Medical Communication” виділяє такі групи [34, с. 62]:

1). Пов’язана з комунікацією лікаря та пацієнта:

- Назви хвороб;
- Назви симптомів та їх характеристик;
- Назви органів (анатомічні терміни);
- Назви інструментів та пристосувань;
- Назви методів діагностики;
- Назви медичних відділень.

У свою чергу дослідниця виділяє назви хвороб, що поділяються залежно від систем організму людини [34, с. 62–63]:

- серцево-судинна система: *angina pectoris* (стенокардія), *myocarditis* (міокардит);
- травна система: *cirrhosis* (цироз печінки), *gallstone disease* (жовчнокам’яна хвороба);
- сечовідділена система: *cystitis* (цистит), *urethritis* (уретрит);
- репродуктивна система: *cervical erosion* (ерозія шийки матки), *endometritis* (ендометрит), *uterine fibroids* (міома матки);
- дихальна система: *bronchitis* (бронхіт), *pharyngitis* (фарингіт);
- тканини організму людини: *eczema* (екзема), *vitiligo* (вітиліго);
- сенсорна система: *cataract* (катаракта), *conjunctivitis* (кон’юнктивіт), *farsightedness*, *hypermetropia* (далекозорість);
- м’язово-скелетна система: *arthritis* (артрит), *arthrosis* (артроз);
- ендокринна система: *acromegaly* (акромегалія), *cretinism* (кретинізм);
- центральна нервова система: *atherosclerosis* (атеросклероз), *neurocirculatory dystonia* (нейроциркуляторна дистонія);
- інфекційні захворювання: *coronavirus disease* (коронавірус), *measles* (кір), *varicella* (вітряна віспа);

- хвороби крові: anemia (анемія), erythroblastosis fetalis (еритробластоз), leukaemia (лейкемія).

Далі І. Заліпська наводить приклади інших тематичних груп [34, с. 63]:

- назви симптомів та їх характеристики: bitterness in the mouth (гіркота в роті), constipation (закреп), diarrhea (пронос), general weakness (загальна слабкість), heartburn (печія), pain under the right (left) rib (біль під правим (лівим) ребром, acute (гострий), abrupt (різкий), burning (пекучий), spasmodic (спазматичний);
- назви органів (анатомічні терміни): conjunctiva (кон'юнктива), fallopian tube (маткова труба), mammary gland (молочна залоза), pancreas (підшлункова залоза), pupil (зіниця), rectum (пряма кишка), uterus (матка), visual nerve (зоровий нерв);
- назви приладів та інструментів: clip (затискач), forceps (щипці), ophthalmoscope (офтальмоскоп), slit lamp (щілинна лампа), stethoscope (стетоскоп);
- назви методів діагностики: colonoscopy (колоноскопія), diagnostic ultrasound (ультразвукова діагностика), tomography (комп'ютерна томографія);
- назви медичних відділень: gynecological department (гінекологічне відділення), surgical department (хірургічне відділення), traumatology department (травматологічне відділення).

Тематичні групи слів клінічної термінології визначає Н. Місник. До них зараховано [19, с. 6]:

- лікувальний заклад;
- загальне обстеження хворого;
- лабораторні дослідження;
- рентгенологічне дослідження;
- знеболювання, реанімація;
- кровотеча; переливання крові, гемотрансфузія;

- основний хірургічний інструментарій і обладнання операційного блока; операція;
- лікування хворого, загальний догляд за хворим; травматологія; захворювання органів черевної порожнини; шкірні та венеричні хвороби; хвороби вуха, горла, носа; очні хвороби та ін.

За іншим підходом наводить семантичну класифікацію медичних термінів К. Сенів. Зокрема [22, с. 104]:

1. Лексико-семантична категорія “Об’єкт / матеріальне тіло” – терміни, які визначають об’єкти реальності: an ointment form – мазь, hospital – лікарня.

2. Лексико-семантична категорія “Суб’єкт / особа” – назви осіб, які займаються медичною діяльністю: doctor – лікар, assistant – асистент.

3. Лексико-семантична категорія “Якість / особливість” – терміни, які визначають ступінь, особливі характеристики: bedridden – прикований до ліжка.

4. Лексико-семантична категорія “Процес / рух” – терміни, які позначають назви медичних процесів – isolation – ізоляція хворих.

5. Лексико-семантична категорія “Абстрактні логічні поняття” – терміни, які визначають основні логічні поняття, концепти: medical career – медична кар’єра.

6. Лексико-семантична категорія “Назви організацій, які займаються медичною діяльністю” – the Ministry of Health – санітарне управління.

Тож на основі наукової літератури можемо визначити таку медично-семантичну класифікацію:

1. Хвороби та проблеми зі здоров’ям.
2. Органи тіла та їх складові.
3. Медичне обладнання.
4. Медичні професії.
5. Медичні заклади.
6. Лікарські засоби, профілактики та лікування.
7. Терміни обстеження та лікування хворого.

8. Фізіологічні процеси чи стани.
9. Дії медичної процедури.
10. Дій, що сприймаються органами чуттів.
11. Назви ліків, препаратів та рецептів.
12. Загальні скарги на стан здоров'я.
13. Назви мікроорганізмів.

Таким чином, медична термінологія становить важливу складову сучасної медичної освіти та науки. Медична термінологія визначається великою масою спеціалізованих термінів, які використовуються для точного та уніфікованого вираження медичних концепцій та явищ.

Велика кількість термінів об'єднується в єдину систему, яка забезпечує чіткість та стандартизацію мови в медичному середовищі. Медичні терміни бувають прості, похідні, складні та терміни-словосполучення. Вони творяться такими способами: суфіксальний, префіксальний, префіксально-суфіксальний, осново- та словоскладання та синтаксичний.

Вирізняють такі основні тематичні групи медичної лексики: хвороби, симптоми, органи тіла, ліки тощо.

У наступному підрозділі ми зупинимося на основних способах перекладу медичних термінів.

1.3. Основні способи перекладу медичних термінів

У цьому підрозділі ми спочатку проаналізуємо літературу про перекладацькі трансформації та способи перекладу, далі – особливості перекладу медичних термінів, і на завершення – переклад медичних текстів, присвячених пандемії COVID-2019.

Спочатку розглянемо поняття перекладацьких трансформацій, способів та прийомів перекладу. Цій темі присвячені праці І. Корунець [12], О. Кальниченко [9], А. Козачук [10], М. Варданян [3] та Mihai Robert Rusu [29].

Світові концепції західного перекладознавства розглянуто у книзі “Актуальні проблеми світового перекладознавства” [3]. Тут наголошується,

що “у перекладознавчій науці є безліч термінів, які означають можливість перефразування вихідного тексту. Найпоширенішими є *strategy / shift / procedure / technique* – “стратегія”, “зміни”, “методи / прийоми”, “способи”. Учені часто використовують один і той же термін із різними значеннями або навіть різні терміни для позначення одного і того ж явища” [3, с. 35]. Існує безліч класифікацій способів та прийомів, проте найбільш популярною є концепція Ж.-П. Віне та Ж. Дарбельне, які розрізняють два основні методи перекладу, що можуть реалізуватися на лексичному, граматичному рівнях та на рівні повідомлення: 1) прямий переклад (запозичення, калька, дослівний переклад) та 2) непрямий переклад (транспозиція, модуляція, еквівалентність або ідіоматичний переклад, адаптація тощо) [3, с. 37–38].

Вітчизняна концепція про перекладацькі трансформації розглянута у статті А. Козачук “Перекладацькі трансформації та прийоми: термінологічні виклики у перекладознавстві”. Під перекладацькими трансформаціями розуміють прийоми, що передбачають перетворення одиниць тексту оригіналу в одиниці тексту перекладу. Тут виділяються такі трансформації [10]: 1) додавання; 2) вилучення; 3) перестановка; 4) заміна.

Власне перекладу медичних термінів присвячені публікації В. Лобанової [15], Ю. Макаренко [17], Т. Пешкової [21] та інші. Зокрема, це детально аналізується у статті Mihai Robert Rusu [29]. Як наголошує дослідник, медичний перекладач повинен володіти двома мовами (мовою джерела і мовою призначення), засвоювати та ефективно використовувати професійний жаргон (так званий “медсленг”) / термінологію та фразеологію, мати компетенцію в дискурсі (розуміти і виробляти різноманітні типи текстів у різних форматах), а також володіти навичками критичного мислення, видобування інформації та міжособистісними навичками (розглядаються як орієнтовані на користувача). За Mihai Robert Rusu, перекладачі переважно працюють з медичними текстами, що виконують інформативну функцію [29, с. 105–106]:

- певні форми (про згоду), оскільки вони пояснюють хворому відповідні терміни та процедури;
- посібники користувача, інструкції, що містять детальну інформацію з використання щодо належного використання та обслуговування медичних приладів, яка також має бути перекладена;
- документація щодо фармацевтичних продуктів;
- клінічні документи, такі як звіти про випадки захворювання;
- рекламні документи (інформаційні листівки, брошури);
- анатомічні атласи;
- клінічні рекомендації;
- листи основних даних;
- виписні підсумки;
- короткі характеристики продукту;
- опитування здоров'я;
- патенти;
- веб-сайти тощо.

Таким чином, точність і повнота є основними вимогами до перекладу медичних текстів. Як наголошує М. Мелащенко у статті “Особливості навчання студентів-медиків перекладу текстів за фахом”, медична тематика може вважатися однією з найскладніших у перекладі. Тут виокремлено основні вимоги до перекладу медичних текстів, що забезпечують основне завдання перекладу – ясну і чітку інформацію [18, с. 3–4]:

1. Переклад має бути точним, а саме передавати те, що міститься в оригіналі.
2. Незалежно від міри ясності оригіналу в перекладі має бути ясність і чіткість.
3. Переведений матеріал повинен містити ретельно вивірену медичну термінологію, щоб не виявитися причиною неточної діагностики та грубої помилки в професійній діяльності.

4. Для того щоб здійснити якісний переклад медичних текстів, багатих складною термінологією, потрібно добре знати особливості і класифікації термінів.

5. Для правильного перекладу терміну важливо знати його словотворчу і морфологічну структуру.

6. Уміти вирізняти абрєвіатури та синоніми медичної лексики.

7. Вирізняти категорію слів, відому як “помилкові друзі перекладача”, тобто іноземні слова, співзвучні українським, але означають щось зовсім інше.

При перекладі медичних термінів застосовуються різні підходи та перекладацькі трансформації. Традиційно визначають такі: еквівалент або словниковий відповідник, транскрибування, транслітерування, калькування, описовий переклад, конкретизацію, генералізацію.

Способи перекладу медичних термінів різних груп аналізують Ю. Макаренко та І. Ткаченко. Дослідники виділяють чотири групи [17, с. 269–270]:

Перша група – медичні терміни, що належать до тематичної підгрупи медичні препарати, пропонують передавати за допомогою таких способів:

1. Транскодування: cyclooxygenase (циклооксігеназа), diclofenac (диклофенак);

2. Добір еквівалента: analgesic agents (безпечаспокійливий). Як наголошують дослідники, ця група термінів містить грецькі та латинські елементи, що робить їх інтернаціональними, і тому головним чином перекладаються за допомогою транскодування.

Друга тематична група, позначає органи тіла та їх складові, перекладається за допомогою таких перекладацьких способів [17, с. 269–270]:

1. Транскодування та добір відповідника: lateral ligament (латеральна зв’язка);

2. Добір еквівалента: calcaneofibular ligament (п’яткова малогомілкова зв’язка);

3. Описовий переклад: mucosal – що відноситься до слизової оболонки.

Третя термінолексика підгрупи медичних термінів, що позначають терміни обстеження та лікування хворого, перекладається так:

1. Транскодування: inhibitor (інгібітор);
2. Калькування: adverse event (побічна дія), therapy (лікування, терапія);
3. Добір еквівалента: platelet aggregation (агрегація тромбоцитів);
4. Добір аналогу: loading dose (ударна доза, доза насичення);

Четверта підгрупа термінів “захворювання” перекладається за допомогою:

1. Еквівалента: ankle sprain (розтягнення зв’язок гомілкового суглобу);
2. Транскодування: perforation (перфорація, створення отвору в тканині або органі).

Т. Пешкова у своїй статті “Особливості перекладу німецькомовного тексту медичної літератури” описує проблематику перекладів німецькомовної медичної літератури, а також виділяє основні способи перекладу. Дослідниця виділяє такі основні способи перекладу текстів медичної літератури та визначення до них [21, с. 169–171]:

1. Конкретизація – процес набуття терміном більш вузького значення; перекладач також використовує конкретизацію для ширшого і повнішого розкриття змісту;

2. Транскодування – спосіб перекладу, коли звукова та графічна форма слова вихідної мови передається засобами абетки мови перекладу;

3. Калькування. Під терміном калькування розуміється дослівний або буквальний переклад;

4. Описовий переклад – це такий прийом перекладу, коли слово замінюється в мові перекладу словосполученням, яке адекватно передає зміст цього слова, при цьому опис не повинен бути надто докладним і складним;

5. Переклад еквівалентом (рівнозначним відповідником слову або словосполученню, який в абсолютній більшості випадків не залежить від контексту).

Також у роботі описані способи трансформації, які ми згадували раніше:

- перестановка (при перекладі лексичні елементи міняються місцями);
- заміна (наприклад, іменник замінюється у перекладі на прикметник, а прикметник – на дієслово тощо);
- додавання (додавання полягає у введенні в переклад лексичних елементів, що відсутні в оригіналі з метою правильної передачі змісту речення (оригіналу), що перекладається, та дотримання мовленнєвих і мовних норм, що існують в культурі мови перекладу);
- вилучення (усунення в тексті перекладу тавтологічних лексичних елементів).

Ці види перетворень можуть поєднуватися один з одним, набуваючи при цьому характеру складної, комплексної трансформації.

Особливості перекладу власне термінології з пандемії COVID-19 присвячені публікації Rashad Faleh Alhasan [25], Ahmad Mustafa Halimah [27].

Як наголошує Rashad Faleh Alhasan, переклад термінології COVID-19 представляє собою складну задачу. Це обумовлено новизною вірусу, для якого в багатьох мовах відсутня усталена термінологія. Додатково варто враховувати постійну еволюцію вірусу, яка призводить до появи нових термінів. Це ускладнює завдання відслідковування останньої термінології та гарантує точність та актуальність перекладів [25, с. 90]. У статті дослідник розглядає власне переклад терміну “COVID-19”.

Зокрема, термін “COVID-19” є домінантним, що позначає вірус, який викликав пандемію COVID-19. Це обумовлено широким використанням і поширенням терміну серед експертів та громадськості. Термін “COVID-19” походить від слів “корона”, “вірус” та “хвороба”. Слово “корона” вказує на короноподібний вигляд вірусу, а слово “вірус” означає невеликий патоген, який може спричинити хворобу. Слово “хвороба” вказує на стан, який порушує нормальне функціонування організму [25, с. 91].

Дослідник також наголошує, що сам термін “coronavirus” може перекладатися кількома способами: транслітерація (дослівний переклад слова) та еквівалентами на позначення вірусу, зокрема (“crown disease” та “pandemic disease”) [25, с. 91].

Крім того, Rashad Faleh Alhasan виділяє такі способи перекладу медичної термінології, про коронавірус [25, с. 91–93]:

1. Прямий переклад – наприклад “lockdown” ;
2. Культурна адаптація – “face mask”;
3. Неологізм – може використовуватися для створення нових термінів, коли немає еквівалентів у цільовій культурі, наприклад: corona або COVID-19 virus передається через складання двох основ “корона” та “вірус”;
4. Абревіатура – у цільовій культурі локалізуються. Наприклад: WFH (Working from Home), PPE (Personal Protective Equipment), BCV (Before Corona Virus), ACV (After Corona Virus).

1.4. Переклад медичної лексики в художній літературі

У цьому підрозділі ми розглядаємо теоретичну літературу щодо особливостей перекладу медичних термінів у художній літературі, а далі скажемо про особливості перекладу власне ілюстрованих книг для дітей.

Медичні терміни – вагома й органічна складниця ідіостилю різних письменників як української так і зарубіжної літератури, бо виконують важливу номінативну й стилетвірну функції: вони є і засобами номінації понять, і лексичними одиницями стилізації мови історичних творів. Тому, з одного боку, містять потрібну в художньому тексті наукову інформацію, а з другого – функціонують як виражальні засоби [6, с. 5].

Метафоризація термінів у політичному дискурсі виступає дієвим засобом увиразнення думки, адже для осмислення малозрозумілих, складних понять авторка (Л. Костенко) намагається використати добре відомі, більш зрозумілі об’єкти, якими в нашому випадку є медичні терміни (хронічне, гангрена, щеплення, ін’єкція, інтоксикація, синдром). Метафоричне моделювання дає змогу “використовувати значно простіші й конкретніші образи” зі сфери медицини, яка для аудиторії є добре відомою [13, с. 137].

У лексичному складі мови науки існує кілька класифікацій термінів. Як зазначають О. Гусєва та В. Петько, традиційно у художніх творах виділяють широковживані терміни, спеціальні та вузькоспеціальні [7, с. 69]:

1. Широковживані терміни фіксуються в тлумачних словниках без спеціальних позначок.

2. Спеціальні терміни представлені в тлумачних словниках, але мають при собі позначку “спеціальні”;

3. Для встановлення значення вузькоспеціальних термінів необхідно звернутися до спеціальних словників, оскільки їх значень немає в тлумачних словниках.

Як далі продовжують наголошувати дослідниці, оповідання А. Чехова наповнені медичною лексикою. Зокрема, вони виділяють 283 медичні терміни. Велику групу складають широко вживані терміни (262 лексичні одиниці): рак, інвалід, кровотеча, рецепт тощо; спеціальні терміни складають 16 лексичних одиниць: євстахієві труби тощо; вузькоспеціальні терміни нечисленні (5 лексичних одиниць): аневризма, тракція, гіперестезія тощо [7, с. 69].

Медичні терміни – це основний елемент художнього тексту, що використовується А. Чеховим у своїх оповіданнях для опису дискусій та ділових розмов лікарів, опису обставин огляду пацієнтів, операцій, лікарських рекомендацій, стану та самопочуття пацієнтів, їхнього діагнозу тощо [7, с. 69].

У свою чергу В. Власенко та А. Цепколенко у статті “Термінологічна лексика поетичних творів Івана Драча” наголошують, що спадщина письменника досить різноманітна: загальнонаукова, військова, фізична, технічна, космічна, кібернетична, медична, географічна, філологічна, музична, спортивна тощо. Усі досягнення цивілізації в художньому мисленні І. Драча асоціативно поєднуються із світом природи [5, с. 2]. Таким чином, творчість Івана Драча дає підстави стверджувати, що актуальна для свого часу термінологічна лексика органічно входить у його поетичний словник і виступає важливим компонентом індивідуального стилю. Терміни різних

галузей наук стають центрами тропеїчних переосмислень, важливим джерелом поетичної експресії [5, с. 5].

К. Сенів проаналізувала медичні терміни у романі А. Кроніна “Цитадель”, дослідниця виявила у романі медичні терміни, які розподілила за тематикою на такі групи:

- Назви хвороб – anæmic – анемія, малокров’я; chill – застуда;
- Назви травм – cut fingers – порізані пальці;
- Назви ліків – mixer – припарка; salicylate – саліцилка;
- Способи лікування – operation – операція; – назви симптомів – rash – висип;
- Назви синдромів – hysteria – істерія;
- Анатомічні назви – pancreas – підшлункова залоза;
- Назви медичних приладів – microscope – мікроскоп;
- Медичний персонал – nurse – медична сестра;
- Ризики роботи – the danger of infection – небезпека зараження;
- Медичні процедури, маніпуляції – X-rays – рентген;
- Медичні галузі – laringology – ларингологія;
- Медична документація – certificate – сертифікат [22, с. 104–105].

Медична лексика розширилася у художній літературі з поширенням пандемії COVID-2019. Зокрема, цій темі присвячена колективна монографія “The Languages of COVID-19” [44]. Зокрема, в одному з розділів “COVID-19 *Bandes Dessinées*. Reframing Medical Heroism in French-Language Graphic Novels” аналізується вплив COVID-19 на жанр масової літератури *bandes dessinées*, опублікованої у Франції та Швейцарії протягом 2020–2021 років. Зазначено, що ці графічні романи, які фокусуються на медичному персоналі або спільно авторизовані медиками, стали важливим кроком у розвитку *bandes dessinées*, порушуючи питання мови, якою висловлюється реакція на COVID-19. Вони символічно переосмислюють зв’язки між вразливістю та слабкими захистами, а також висловлюють новий мовний підхід до пандемійного медичного героїзму. Зазначено значущість цих творів у розширенні ролі

жіночих медиків у літературі та внесенні важливого вкладу у глобальні дискусії про вразливість систем охорони здоров'я та персоналу в умовах пандемії.

Медицина лексика представлена і в ілюстрованих дитячих книгах, оскільки пандемія COVID-19 охопила різні сфери суспільного життя. Ці книги мають свою особливість, тому варто спочатку зупинитися на специфіці перекладу власне дитячої літератури [2], [35].

Переклад дитячої літератури або переклад для дітей передбачає, що власне діти є потенційними адресатами. Тому переклад дитячої літератури характеризується низкою особливостей, серед яких дослідники найчастіше звертають увагу на [35, с. 90]:

- Адаптація культурного контексту;
- Ідеологічна маніпуляція;
- Подвійна аудиторія, яка включає як дітей, так і дорослих;
- Сприйняття на слух;
- Зв'язок між текстом та образом.

Адаптація культурного контексту є терміном, яким позначають модифікацію, скеровані на те, аби пристосувати текст до особливостей референції потенційних читачів. Однією з головних педагогічних цілей перекладної дитячої літератури є те, що вона має розширяти міжнародний горизонт та розуміння юного читача [35, с. 90–91].

Ідеологічна адаптація є формою адаптації, скерованою на приведення тексту у відповідність до системи цінностей дорослих (батьків, учителів тощо) [35, с. 91].

Подвійний читач завжди є об'єктом гри в дитячій літературі, хоча б тому, що головними посередниками дитячої літератури є дорослі. Подвійна читацька аудиторія, що складається з дітей та дорослих, є, вірогідно, єдиною виключною рисою дитячої літератури [35, с. 92 –93].

Книжки для дітей часто пишуть так, аби читати їх у голос. Іноді перекладачі мають обирати між звуком і змістом. Вони також мають зробити вибір між знайомою та іноземною моделями ритмомелодики [35, с. 93].

Співіснування вербального та візуального кодів є типовим для дитячої літератури, особливо у книжках, розрахованих на маленьких дітей. Вербальне та візуальне можуть підтримувати одне одного, функціонуючи як паралельні засоби передачі одного змісту, або суперечити одне одному, коли ілюстрації розповідають іншу історію або ту ж самі історії, але з іншої позиції. Перекладені дитячі тексти іноді публікують з новими ілюстраціями, для надання книзі сучаснішого вигляду. Заміна ілюстрації також може бути способом адаптації змісту [35, с. 93 –94].

Ключова функція ілюстрованої книги як першої літератури для більшості дітей, це – поєднання слова та образу. Також ілюстровані книги можуть забезпечити безпечний простір, у якому діти можуть досліджувати емоційні стосунки, включаючи деякі важливі життєві проблеми кохання, розлучення, смерть, насильство, знущання, екологічні проблеми тощо [2, с. 106].

Ілюстровані книги мають різне тематичне спрямування, що визначає і вживання певної термінології, зокрема, медичної. У “Рекомендаційному посібнику художньої та науково-пізнавальної літератури для тих, кого цікавить тема пандемії та профілактики коронавірусу” детально презентуються книги про COVID-2019 [24]. Посібник складається з двох блоків: 1) “Недитячі книги про COVID-19” та 2) “Коронавірус. Книги для дітей та підлітків”. Як наголошують укладачі: “Саме дитяча література справляється з коронавірусом найефектніше. Особливо американська – там вже вийшли десятки книг про пандемію, розраховані на молодший, середній і старший шкільний вік. Використовуються всі можливі засоби, щоб донести до дітей основи епідеміології” [24, с.8]. У посібнику згадуються такі твори для дітей про COVID-19 [24, с. 8 –12]:

1. Франческа Далл’ара “Історія про коронавірус”;

2. Елізабет Дженнер, Кейт Уілсон, Ніа Робертс “Коронавірус. Книга для дітей”;

3. Мануела Моліна “#COVIBOOK”;

4. Галина Буділова “Робі та злюка в короні”.

Цей список значно розширено у статті “Medical terms in picturebooks on COVID-19 within translation”. До найбільш поширених відносяться такі [30, с. 230]:

1. Галина Будилова “Книга Робі та Злюка в короні” (переклад англійською: “Robbie and Crosspatch in CROWN”).

2. Мирослава Макаревич, Олена Рязанцева “Казка про нічницю, чи як людям не хворіти” (переклад англійською: “A Tale of Bat, or How to Reep People from Getting Sick”).

3. Helen Patuck “My Hero is You. How Kids Can Fight COVID-19” (переклад українською: “Мій герой – це ти. Як діти можуть боротися з коронавірусом COVID-19!”).

4. Франческа Далл’Ара, Джади Негрі “Історія про коронавірус” (Francesca Dall’Ara “Story of the Coronavirus”).

5. Molly Watts “Dave the Dog Is Worried About Coronavirus, a Nurse Dotty Book”.

6. Elizabeth Jenner, Kate Wilson & Nia Roberts, Axel Scheffler “Coronavirus. A book for Children” (переклад українською: “Коронавірус. Книга для дітей”).

Ці книги далі детально аналізуються в аспекті особливостей перекладу медичних термінів в ілюстрованих книгах для дітей про COVID-2019. М. Варданян наголошує: “Аналіз тематики книг показав, що ілюстровані дитячі книги охоплюють широкий спектр медичної та профілактичної проблематики, що реалізується як візуально, так і на вербальному рівні. І в оригіналах, і в перекладах слова відповідають ілюстраціям, а короткі речення сприяють читанню книг уголос як сімейне читання під час карантину та пандемії” [30, с. 232]. Дослідниця визначає в аналізованих книгах на словесному рівні такі тематичні групи медичної лексики [30, с. 232 –233]:

- 1) назви хвороб;
- 2) назви симптомів та особливості хвороби;
- 3) назви медичних приладів та медичний персонал;
- 4) загальні скарги на стан здоров'я;
- 5) органи тіла та їх складові, мікроорганізми;
- 6) лікарські засоби, профілактика та лікування.

У відтворенні медичної лексики у перекладах дитячих ілюстрованих книг українською чи англійською мовами найбільш вживаними є транскодування, калькування, підбір еквівалента та описовий переклад [30, с. 233].

Отже, як бачимо медична лексика широко вживається в художній літературі. У час пандемії медична лексика використовується в різноманітних книгах, зокрема і для дітей задля здійснення просвітницької та роз'яснювальної діяльності про небезпечну хворобу, про це будемо вести мову більш детально у другому розділі.

Висновок до розділу 1

Аналіз праць дослідників медичної термінології показав, що існує безліч визначень поняття “термін”. Під поняття “термін” розуміють як слова або словосполучення, що позначає певне поняття в певній галузі людської діяльності: науці, техніці, культурі, спорті, мистецтві тощо, хоча у лінгвістиці й немає єдиного розуміння визначення. До особливостей терміну відносять: систематична будова, точність та чіткість визначення, поділ на групи (медичні терміни, спортивні терміни тощо), використання специфічних морфологічних та лексичних елементів для формування нових термінів, використання у різних стилях (науковий, художній тощо).

У той же час під поняттям медичний термін розуміють групу слів, презентованих у медичній сфері. Крім того, наукова література представлена різними класифікаціями тематичних груп медичної терміносистеми, що представлені так: назви хвороб, назви симптомів та особливості хвороби,

назви медичних приладів та медичний персонал, загальні скарги на стан здоров'я, органи тіла та їх складові, мікроорганізми, лікарські засоби, профілактика та лікування.

У науковій літературі виділяють чотири способи творення медичних термінів: прості терміни, складні, терміни-словосполучення, багатокomпонентні терміни.

Оскільки медична термінологія потребує належної уваги при перекладі, у третьому підрозділі розглянуто різні способи перекладу медичних термінів, зокрема пов'язаних з COVID-2019. До основних способів перекладу медичної лексики відносять: транслітерація, еквівалент, описовий переклад.

Медичні терміни представлені у медичних текстах як інструкції, звіти, атласи здоров'я тощо. Крім того, медична лексика реалізується і в художній літературі. Тому в четвертому підрозділі розглянуто медичну термінологію у художньому стилі різних письменників та ілюстрованих дитячих книгах. До найбільш поширених тематичних груп медичної лексики у художній літературі є назви хвороб, симптомів, медичного персоналу тощо.

РОЗДІЛ 2.

МЕДИЧНА ЛЕКСИКА ТА СПОСОБИ ЇЇ ПЕРЕКЛАДУ В ІЛЮСТРОВАНИХ КНИГАХ ДЛЯ ДІТЕЙ

У цьому розділі розглядаємо сучасні ілюстровані книги для дітей з медичною термінологією, а також аналізуємо класифікацію медичної лексики у дитячих ілюстрованих книгах та способи їх перекладу. Для аналізу обрані ілюстровані дитячі книги на проблематику COVID-2019, а саме:

1. Мирослава Макаревич, Олена Рязанцева “Казка про нічницю, чи як людям не хворіти” (“A Tale of Bat, or How to Reep People from Getting Sick”);

2. Helen Patuck “My Hero is You. How Kids Can Fight COVID-19” (переклад українською: “Мій герой – це ти. Як діти можуть боротися з коронавірусом COVID-19!”);

3. Франческа Далл’Ара, Джади Негрі “Історія про коронавірус” (Francesca Dall’Ara “Story of the Coronovirus”);

4. Галина Будилова “Книга Робі та Злюка в короні” (“Robbie and Crosspatch in CROWN”);

5. Elizabeth Jenner, Kate Wilson, Nia Roberts, Axel Scheffler “Coronavirus. A Book for Children” (“Коронавірус. Книга для дітей”);

6. Mattanja Nieuwburg “Sam, Big Buddy and the Coronavirus” (переклад українською: “Сніжок, Кріль та коронавірус”);

7. Molly Watts “Dave the Dog Is Worried About Coronavirus, a Nurse Dotty Book”;

8. Manuela Molina “HELLO! I am a VIRUS, cousins with the Flu and the Common Cold. My name is Coronavirus”;

9. ЮНІСЕФ “Як говорити про Коронавірус-19 із маленькими дітьми”.

2.1. Сучасні ілюстровані книги для дітей із медичною термінологією: сюжети, образи, тематичні групи

У сучасному світі пандемія COVID-19 стала викликом для суспільства, а відображення цього явища в літературі для дітей виявилось вкрай актуальним. Ілюстровані книги, що розглядають проблеми пов'язані із здоров'ям та пандемією, стали необхідним ресурсом для пояснення дітям-читачам причин захворювання, його наслідків та методів запобігання.

У своїй статті “Medical terms in picturebooks on COVID-19 within translation” М. Варданян проаналізувала особливості перекладу ілюстрованих книг для дітей про COVID-19 та класифікації медичної лексики, яка використовується у цих творах. Зокрема, досліджуються медичні терміни, що охоплюють різні аспекти здоров'я, хвороб та профілактики, які адаптуються для молодших читачів. Переклад таких книг вимагає уваги до особливостей дитячої літератури, де ілюстрації та текст взаємодіють, а читач виступає подвійним – дитиною та дорослим [30, с. 229].

Сучасні ілюстровані книги для дітей з медичною термінологією об'єднують єдина тема, а саме: COVID-19. Наразі вийшло 9 ілюстрованих книг для дітей про коронавірус. Не всі з цих творів є перекладами з англійської. Зокрема, книга Франческа Далл'Ара є перекладом з італійської, що вийшов багатьма мовами, серед яких англійська та українська. У той час, як книги Галини Будилової та Мирослави Макаревич є навпаки перекладами англійською. Деякі книги ще не перекладені українською, як ілюстровані книги Molly Watts та Manuela Molina. У цьому підрозділі ми розглянемо коротко сюжет ілюстрованих книг про ковід, визначимо в них тематичні групи медичної лексики та найбільш вживані терміни.

Мирослава Макаревич, Олена Рязанцева “Казка про нічницю, чи як людям не хворіти” (“A Tale of Bat, or How to Reep People from Getting Sick”) – це ілюстрована розповідь про дівчинку Ленхен з Марбурга [41; 42]. Разом із родиною, дівчина перебуває на карантині. Книга спростовує думку про те, що хвороба коронавірус пішла від кажанів. Тому головною героїнею твору

виступає нічниця (кажан, летюча миша). У формі бесіди зображені сова, нічниця та липа і яблуня, які обговорюють людей та їхнє ставлення до природи. Так проводиться ідея, що люди часто не розуміють шкоду власних вчинків та їх наслідків для світу, де кожна жива істота залежить одна від одної.

Ця книга вийшла кількома мовами, крім англійської та української, вона перекладена португальською, німецькою, російською та івритом. Саме назва книги “Казка про нічницю, чи як людям не хворіти” містить медичну лексему на позначення стану здоров’я – хворіти / не хворіти. Це вже налаштовує читача, що у книзі буде медична проблематика. У творі вжито такі групи медичної лексики: загальні скарги та стан здоров’я (хворіти – get sick, хвороба – disease), профілактика (карантин – quarantine). Загалом тут вжито 4 медичні лексеми.

Книга Helen Patuck “My Hero is You. How Kids Can Fight COVID-19” є міжнародним проектом the Inter-Agency Standing Committee Reference Group on Mental Health and Psychosocial Support in Emergency Settings (IASC MHPSS RG). Його метою є розповсюдити інформацію про пандемію COVID-19 серед дітей з усього світу, тому книга була перекладена понад 100 мовами [44]. Український переклад книги “Мій герой – це ти. Як діти можуть боротися з коронавірусом COVID-19!” здійснено Бюро ВООЗ в Україні [43].

Назва небезпечної хвороби та спосіб їй запобігти закладені вже у саму назву книги “My Hero is You. How Kids Can Fight COVID-19”, тому і сюжет твору передбачає, що тут розповідь піде про боротьбу з коронавірусом, зокрема пошуки вакцини та розповсюдження інформації профілактичного характеру. Головною героїнею книги є дівчинка Сара, мати якої створює

вакцину від COVID-19. Сюжет книги передбачає, що уві сні Сара зустрічає дракона Аріо. Вони спілкуються, а потім відправляється у подорож світом, щоб допомогти іншим людям захиститися від коронавірусу. У цій подорожі Сара зустрічає інших дітей-героїв Салема, Сашу, Лейлу та Кіма. Друзі діляться один з одним знаннями про профілактику від коронавірусу.

Таким чином, у книзі “Мій герой – це ти. Як діти можуть боротися з коронавірусом COVID-19!” вживаються практично всі медичні тематичні групи, які репрезентують пандемію COVID-19: назва хвороби (коронавірус, COVID-19), медичні препарати (ліки, вакцина), симптоми хвороби (кашель, чихання, важке дихання, жар, втома), стани здоров’я (захворіти, хворіти, одужати, померти від хвороби), медичний персонал та установи (лікарня, лікарі та медсестри), профілактика (триматися на відстані, мити руки, кашляти та чхати в лікоть, не тиснути руки, не обніматися). Загалом тут використано **18 медичних лексем та сполучень**, серед яких найбільш вживаною є назва хвороби – коронавірус та COVID-19, що повторюється в оригіналі 17 разів, а в перекладі українською – 18. На відміну від оригіналу український переклад у назві книги поєднує обидві назви – “коронавірус” та “COVID-19”. Друга найбільш чисельна група – це стан здоров’я. Тут хворіти (sick, get sick, feel sick) вжито 8 разів, померти (die) – 2 згадки, одужати (get better) – 2 згадки.

Тема коронавірусу представлена і в наступній книзі, а саме: “Історія про коронавірус” Франчески Далл’Ари (Francesca Dall’Ara). Книга була

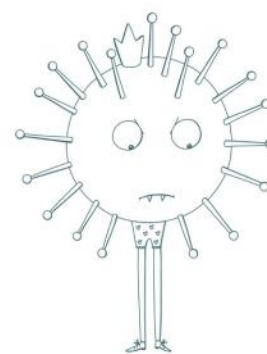

перекладена різними мовами, бо її авторка є психологинею і психотерапевткою, яка працює з 2015 року в дитячому відділенні італійської лікарні рідкісних захворювань [45]. Це зумовлено тим, що до книг на

медичну проблематику висуваються високі вимоги щодо точності у відтворенні медичної інформації.

В українському перекладі М. Землянникової книга відома як “Історія про коронавірус”. Переклад англійською здійснили Valentina Sala and George Cates, що вийшла як “Story of the Coronovirus” [46].

У цій історії головними героями є дівчинка Віолета та її мати [45]. За сюжетом, мати перед сном розповідає своїй донечці історію маленького монстра. Цей образ є уособленням коронавірусу. У такий спосіб дитина дізнається про особливості страшної хвороби, а також про методи, які допоможуть не заразитися.

Загалом книга “Історія про коронавірус” охоплює **28 медичних термінів та словосполучень**, що представляють різнобічно пандемію COVID-2019. Тут представлені такі групи: назви хвороб (Coronavirus), способи передачі хвороб та симптоми (through sneezes, through coughs, throat sore, have a cold and cough, temperature,), профілактика (quarantine, to wash your hands, not to hug and kiss, wearing protective face masks, to keep a safe distance), медичний персонал, установи, препарати (grownups and doctors, medicines, hospital), стан здоров’я (recover, get ill), органи тіла та їх складові, мікроорганізми (virus, people’s spit, droplets of saliva). Тут найбільш чисельними є такі медичні лексеми: коронавірус – 6 згадок, карантин – 3 згадки, лікарі – 3.

Галина Будилова “Книга Робі та Злюка в короні” (переклад англійською Ірини Сидоренко “Robbie and Crosspatch in CROWN”) – це книжка-розмальовка [39; 40]. У цьому її подвійна функція: не лише розповісти про карантин, а й зайняти малечу під час вимушеного локдауна – читанням та малюванням. Тому сюжет і розгортається як історія про сім’ю на карантині. Тут головними героями є мама, син Платон та дочка Міа. Щоб відволікти своїх дітей, та спокійно приготувати вечерю, мати знайшла старі іграшки. Робот-лікар (стара іграшка) зміг підключитися до Інтернету та дізнатися абсолютно все про людські хвороби та віруси, які їх викликають. Робот розповідає дітям про Coronavirus та заходи безпеки від нього. Винесення назви хвороби у назву твору є особливістю дитячих ілюстрованих книг про коронавірус. У цій книзі авторка подає хворобу алегорично, вживаючи слова “crosspatch” (“злюка”, дослівно “a person who is easily annoyed” [36]) та “crown” (корона). У такий спосіб книга налаштовує на прочитання про серйозні речі, але у доступній для малечі спосіб.

Таким чином, у книзі “Robbie and Crosspatch in CROWN” **вжито 36 медичних термінів та словосполучень**, що представлені такими тематичними групами: назви хвороб (coronavirus, COVID-19, measles, diphtheria, common cold), назви симптомів (contagious, coughing, sneezing), стан здоров'я (diseases, contagious, recover quickly, sick, ill, die), медичні установи та персонал (hospital, doctor, scientists), лікарські засоби, профілактики та лікування (quarantine, self-isolation, wash our hands, wear masks, not shake hands, treatment, vaccine), органи тіла та їх складові, мікроорганізми (nose, mouth, eyes, microbes, virus, the body). Серед них найбільш вживаним є “virus” – 14, “quarantine” – 7, “coronavirus” та “COVID-19” – 6, “sick” – 5.

“Coronavirus. A Book for Children” (“Коронавірус. Книга для дітей”) колектив авторів Elizabeth Jenner, Kate Wilson, Nia Roberts, Axel Scheffler – у цій книзі автори та ілюстратор пояснюють походження коронавірусу, як ним заражаються, наслідки хвороби, прошарки суспільства, які мають найважчі форми захворювання, пояснюють рішення політиків про закриття

різноманітних закладів, а також рекомендації проведення вільного часу на карантині [48; 49].

Отже, у книзі “Coronavirus. A Book for Children” (“Коронавірус. Книга для дітей”) вжито **104 медичних терміни та словосполучень**, що представлені такими тематичними групами: назви хвороб (коронавірус, COVID-19, рак, кір), назви симптомів (нежить, кашель, температура, головна біль, чхати), медичні установи та персонал (лікарня, лікар, медсестра, медики, швидка допомога), лікарські засоби, профілактики та лікування (вакцина, щеплення, ліки, апарат штучної вентиляції легень, миття рук), органи тіла та їх складові, мікроорганізми (організм, кров, антитіла, ніс, руки, горло, рот, мікроб, вірус, клітини). Серед них найбільш вживаними є “коронавірус” та “COVID-19” – 24, “вірус” – 21, “антитіла” – 6.

Mattanja Nieuwburg “Sam, Big Buddy and the Coronavirus” (“Сніжок, Кріль та коронавірус”, переклад українською здійснили Марина Варданян, Наталія Захарова та Геннадій Чорний) – невеличка історія про двох іграшкових кроликів, у якій старший, Кріль, пояснює молодшому, Сніжку, що це за хвороба коронавірус, які її симптоми, чому все довкола зачинено та не можна відвідувати бабусю та дідуся, які засоби гігієни використовувати, щоб запобігти страшній хворобі під назвою “коронавірус” [50; 51].

Таким чином, книга “Сніжок, Кріль та коронавірус” представляє такі тематичні групи медичної лексики: назви хвороб (коронавірус, корона, грип), назви симптомів (кашель, лихоманка, чихання, важке дихання), стан здоров'я (хворіти, хвороба), медичні установи та персонал (лікарня, лікарі), профілактика (чихати у лікоть, мити руки, триматися дистанції). Загалом вжито **15 медичних лексем та словосполучень**, серед них найбільш вживані: coronavirus та corona (коронавірус, корона) – 22 рази, cough (кашель,

кашляти) – 7 разів, disease (хвороба) – 6 разів, sick (хвороба, хворіти) – 5 разів. Назва хвороби – коронавірус – зазначається у назві книги.

Molly Watts “Dave the Dog Is Worried About Coronavirus, a Nurse Dotty Book” – у цій книзі йдеться про сову-медсестру Дотті та недосвідченого песика Дейва. Сова розповідає песику, що таке коронавірус, його наслідки для суспільства, а також надає рекомендації як запобігти хворобі [47]. У цій книзі представлено **12 медичних термінів та словосполучень**, які позначають медичний персонал (nurse – 12 згадок), назви хвороб (coronavirus або COVID-2019 – 13, cold – 3, flu – 2), симптоми (cough – 2, fever – 1, breath – 1), назви установ (nurses station – 1, hospital – 4), профілактика (washing hands – 1, stay at home – 1).

Manuela Molina “HELLO! I am a VIRUS, cousins with the Flu and the Common Cold. My name is Coronavirus” розповідає про вірус в ігровій формі. Коронавірус – є головним персонажем, від імені якого дітям доступно повідомляється про шляхи його поширення (“I love to travel”) та симптоми (“Difficulty breathing”, “Fever”, “Cough”). Крім того, тут даються поради як вберегтися від захворювання: мають мити руки та користуватися антисептиками [53]. Книга включає **12 медичних термінів та словосполучень**, що включають назви хвороб (coronavirus, COVID-19, flu, cold), симптомів (difficulty breathing, fever, cough), стану здоров’я (get better), ліків та профілактики (vaccine, washing hands, using hand sanitizer), що мають по одній згадці.

ЮНІСЕФ “Як говорити про Коронавірус-19 із маленькими дітьми” – пояснює дітям, що таке коронавірус, як він поширюється, як запобігти зараженню та як реагує організм на COVID-2019 [52]. У цій книзі представлено **42 медичні терміни та словосполучення**, які позначають назви хвороб (коронавірус або COVID-2019 – 12, застуда – 2), симптоми (температура – 1, важке дихання – 1, чхання – 2, кашель – 2), профілактика (миття рук – 1, залишатися вдома – 1, вакцина – 1), органи тіла та їх складові,

мікроорганізми (вірус – 10, мікроорганізми – 1, організм – 2, руки – 1, рот – 1), стан здоров'я (захворювання – 2, зараження – 2, хвороба – 1, інфекція – 1).

У висновку до цього підрозділу можна відзначити, що сучасна література для дітей, присвячена пандемії COVID-19, стала невід'ємною частиною освітнього процесу та допомагає малим читачам розуміти та подолати виклики, пов'язані з цим явищем. Аналіз ілюстрованих книг засвідчує, що часто вони включають назву хвороби, або медичну лексему до назви книги. Усі вони мають в основі певну історію, пов'язану з початком пандемії COVID-19, роз'яснюють причини локдауна та профілактики, описують симптоми хвороби. Тим самим, книги формують розгалужену медичну термінологію. Тому це і зумовлює важливість перекладу медичної термінології, врахування особливостей дитячої літератури та інтеграцію медичної лексики у світ ілюстрацій та тексту. Дослідження цієї теми є актуальним, адже воно сприятиме розвитку якісної літератури для дітей та покращенню сприйняття важливої інформації щодо здоров'я та безпеки.

2.2. Класифікація медичної лексики у дитячих ілюстрованих книгах та способи їх перекладу

Вивчення медичної лексики у дитячих ілюстрованих книгах та її класифікація є актуальною та цікавою проблемою, оскільки вона визначає вплив інформації на формування світогляду маленьких читачів. Тому важливо досліджувати різноманітні підходи до перекладу цієї специфічної лексики, зокрема, враховуючи особливості комунікації з дітьми та їх розуміння медичних термінів через ілюстрації та текст. У своїй статті про переклад медичної лексики на тему COVID-19 в ілюстрованих дитячих книгах М. Варданян наголошує, що до найбільш поширених способів перекладу медичної лексики в таких книгах належать: транскодування, калькування, підбір еквівалента, описовий переклад [30, с. 233].

У цьому підрозділі ми розглянемо медичні терміни в ілюстрованих дитячих книгах та способи їх перекладу. Медичну лексику в ілюстрованих дитячих творах на тему коронавірусу ми класифікуємо у такі групи:

1. Назви хвороб.
2. Назви симптомів.
3. Назви медичних приладів та ліки.
4. Назви медичних закладів та персоналу.
5. Загальні скарги та стан здоров'я.
6. Органи тіла та їх складові, мікроорганізми.
7. Лікарські засоби, профілактика та лікування.
8. Особливості хвороби.

1. Назви хвороб

В ілюстрованих книгах ми виділяємо такі назви хвороб:

Coronavirus – коронавірус

“I can be a hero! But wait, Ario, is it safe to travel with the <i>coronavirus</i> around?” [43]	“Я можу стати героїнею! Чекай, Аріо, чи це безпечно подорожувати, коли всюди <i>коронавірус</i> ?” [44]
But even Sara’s mum cannot find a <i>cure</i> for the <i>coronavirus</i> [45]	Але навіть мама Сарі не може винайти <i>ліки</i> від <i>коронавірусу</i> [46].
Is it true people can <i>die</i> from <i>coronavirus</i> ? [45]	Це правда, що люди можуть <i>померти</i> від <i>коронавірусу</i> ? [46].
... <i>coronavirus</i> is an <i>illness</i> ... [49]	... <i>коронавірус</i> це <i>хвороба</i> ... [48]
...worried about <i>coronavirus</i> a nurse Dotty book [49]	...стурбований <i>коронавірусом</i> , книга <i>медсестри</i> Дотті [48]
The <i>coronavirus</i> is a kind of <i>virus</i> [49]	<i>Коронавірус</i> — це різновид <i>вірусу</i> [48]

<i>Viruses</i> are tiny <i>germs</i> [49]	<i>Віруси</i> — це крихітні збудники <i>хвороб</i>) [48]
If you have been <i>infected</i> with one of these <i>coronaviruses</i> , all you probably had was a <i>snotty nose</i> or a <i>cough</i> [49].	Якщо ти <i>заразився</i> одним із цих <i>коронавірусів</i> , у тебе буде <i>нежить</i> або <i>кашель</i> [48].
the coronavirus lives in your <i>snot</i> [49]	Коронавірус живе у <i>слизі</i> ... [48]
“Sam, Big Buddy and the Coronavirus” [51].	“Сніжок, Кріль та коронавірус” [50]
Sam wants to do lots of fun things, but they can’t now, because of the <i>coronavirus</i> [51].	Сніжок хоче зробити багато цікавих речей, але зараз це неможливо через <i>коронавірус</i> [50].
“The new disease has a name, too: <i>coronavirus</i> ” [51].	У нової хвороби також є назва: <i>коронавірус</i> [50]
When you cough, the <i>coronavirus</i> can also travel with your cough to someone else. The <i>coronavirus</i> does not need a bicycle, a car or a train to travel. <i>Coronavirus</i> simply travels through the air.” [51].	Коли ти кашляєш, <i>коронавірус</i> може розповсюджуватись із кашлем на інших. <i>Коронавірусу</i> не потрібен велосипед, машина або поїзд, щоб поширюватись. <i>Коронавірус</i> передається повітряним шляхом [50].

Corona – корона

Sam likes the name. “ <i>Corona</i> ” he says out loud. But he understands that the <i>coronavirus</i> disease is not nice [51].	Сніжку подобається ця назва. “Корона”, — каже він вголос. Але він розуміє, що коронавірус – це неприємна хвороба [50]

Old people and grown-ups may have to go to hospital if they get <i>corona</i> [51].	А старші люди і дорослі можуть потрапити до лікарні, якщо вони захворіють на <i>корону</i> [50].

COVID-19 – COVID-19, коронавірус

... it causes an <i>illness</i> called <i>COVID-19</i> [49].	...він викличе <i>хворобу</i> під назвою <i>COVID-19</i> [48].
My Hero is You. How Kids Can Fight <i>COVID-19</i> [44].	Мій герой – це ти. Як діти можуть боротися з <i>коронавірусом COVID-19!</i> [43].
“What does <i>COVID-19</i> look like?” Sara asked her mum [44].	На що схожий <i>COVID-19?</i> – Сара запитує у мами [43].

Cancer – рак

...other <i>illnesses</i> like <i>cancer</i> ... [49].	...мають супутні <i>хвороби</i> , наприклад, <i>рак</i> [48].

Throat sore, common cold, cold – застуда

...makes their <i>throat sore</i> [46].	...як звичайна <i>застуда</i> [45].
Although, it affects most people as a <i>common cold</i> , some of them can get much worse <i>symptoms</i> , especially elderly people whose <i>immunity</i> ... [40].	Незважаючи на те, що це вражає більшість людей як <i>звичайна застуда</i> , деякі з них можуть мати набагато гірші <i>симптоми</i> , особливо у літніх людей, <i>імунітет</i> яких... [39].
For most it is like a <i>cold</i> or <i>flu</i> they might get when its colder [47].	Для більшості це як <i>застуда</i> чи <i>грип</i> , яким вони можуть <i>захворіти</i> при похолоданнях [46].

Flu – грип

For most it is like a <i>cold</i> or <i>flu</i> they might get when its colder [47].	Для більшості це як <i>застуда</i> чи <i>грип</i> , яким вони можуть <i>захворіти</i> при похолоданнях [46].
Big Buddy looks serious: “Like the <i>flu</i> ,” he says, “only worse” [51]	Кріль відповідає дуже серйозно: “Як <i>грип</i> , але ... гірше” [50]

Pandemic – пандемія

“My Hero is You” is a book written for children around the world affected by the <i>COVID-19 pandemic</i> [44].	“Мій герой – це ти” – це книга, написана для дітей зі всього світу, які зазнали впливу <i>пандемії COVID-19</i> [43].

Measles – кір

There isn't any <i>treatment</i> or <i>vaccine</i> against it as, for example, there is a <i>vaccine</i> against <i>measles</i> or <i>diphtheria</i> [40].	Немає жодного <i>лікування</i> чи <i>вакцини</i> проти нього, як, наприклад, є <i>вакцина</i> проти <i>кору</i> чи <i>дифтерії</i> .) [39]
...now I can't get <i>measles</i> [49].	...тепер я не захворію на <i>кір</i> [48].

Diphtheria – дифтерія

There isn't any <i>treatment</i> or <i>vaccine</i> against it as, for example, there is a <i>vaccine</i> against <i>measles</i> or <i>diphtheria</i> [40].	Немає жодного <i>лікування</i> чи <i>вакцини</i> проти нього, як, наприклад, є <i>вакцина</i> проти <i>кору</i> чи <i>дифтерії</i> [39].

Таким чином, у дитячих книгах про коронавірус подається 8 назв хвороб. Для їх перекладу найбільш вживаний є спосіб транслітерація та еквівалент.

2. Назви симптомів

Ця група представлена медичною лексикою на позначення симптомів хвороб: кашель, чхання, жар, температура, лихоманка, важке дихання, задишка, головний біль.

Cough – кашель

But it spreads in the <i>coughs</i> and <i>sneezes</i> of people who are <i>sick</i> ... [44].	Але він поширюється через <i>кашель</i> та <i>чхання</i> людей [43]
People who are <i>sick</i> get a <i>fever</i> and a <i>cough</i> and can have some <i>trouble breathing</i> [44].	У людей, які <i>захворіли</i> , <i>жар</i> та <i>кашель</i> , і їм може бути <i>важко дихати</i> [43].
...is also spread through <i>coughing</i> and <i>sneezing</i> ... [40].	...передається через <i>кашель</i> і <i>чхання</i> ... [39]
... says <i>coughing</i> is a symptom ... [47]	...каже, що <i>кашель</i> є <i>симптомом</i> ... [47]
It makes you <i>cough</i> [51].	Ти будеш <i>кашляти</i> [50].

Sneeze – чихання

...is also spread through <i>coughing</i> and <i>sneezing</i> ... [40].	...передається через <i>кашель</i> і <i>чихання</i> ... [39].
But it spreads in the <i>coughs</i> and <i>sneezes</i> of people who are <i>sick</i> ... [44].	Але він поширюється через <i>кашель</i> та <i>чихання</i> людей [43].
... has the coronavirus <i>coughs</i> or <i>sneezes</i> or <i>breathes out</i> ... [49].	...заражена людина <i>кашляє</i> , <i>чихає</i> або просто <i>видихає</i> ... [48]

... <i>cough</i> or <i>sneeze</i> , do it into the inside corner of your <i>elbow</i> , not on to your <i>hand</i> [49].	... <i>кашляти</i> або <i>чхати</i> у зігнутий <i>лікоть</i> , а не в <i>долоні</i> [48]
Fortunately, he just learned from Big Buddy that he should <i>sneeze</i> in his <i>elbow</i> [51].	На щастя, Кріль щойно навчив його, що необхідно <i>чхати</i> в <i>лікоть</i> [50].

Fever, temperature – жар, температура, лихоманка

People who are <i>sick</i> get a <i>fever</i> and a <i>cough</i> and can have some <i>trouble breathing</i> [44].	У людей, які <i>захворіли</i> , <i>жар</i> та <i>кашель</i> , і їм може бути <i>важко дихати</i> [43].
... they may get a <i>fever</i> and be a bit <i>short of breath</i> you ... [47].	... може піднятися <i>температура</i> та з'явитися <i>задишка</i> ... [47].
get <i>coughs</i> and a <i>high temperature</i> . Some people also have a <i>headache</i> or <i>aches all over their body</i> [49].	...з'являється <i>кашель</i> і <i>висока температура</i> , у деяких <i>болить голова</i> або навіть <i>усе тіло</i> [48].
...they have a <i>cold and cough</i> , sometimes <i>temperature</i> , but then in a few days and with the right <i>medicines</i> they <i>feel better</i> again [46].	Може <i>боліти горло</i> , <i>початися кашель</i> , і все це іноді супроводжується <i>підвищенням температури</i> . Але завдяки вчасному прийманню <i>ліків</i> через кілька днів люди <i>одужують</i> [45].
“It can give you a <i>fever</i> ,” Big Buddy explains [51].	Вона може викликати у тебе <i>лихоманку</i> , – пояснює Кріль. [50].

***Trouble breathing/ breathe out/short of breath – важке дихання,
задишка***

... has the coronavirus <i>coughs</i> or <i>sneezes</i> or <i>breathes out</i> ... [49].	...заражена людина <i>кашляє, чхає</i> або просто <i>видихає</i> ... [48].
People who are <i>sick</i> get a <i>fever</i> and a <i>cough</i> and can have some <i>trouble breathing</i> [44].	У людей, які <i>захворіли</i> , <i>жар</i> та <i>кашель</i> , і їм може бути <i>важко дихати</i> [43].
... they may get a <i>fever</i> and be a bit <i>short of breath</i> you ... [47].	... може піднятися <i>температура</i> та з'явитися <i>задишка</i> ... [46].
And if you are very ill, you cannot <i>breathe</i> properly [51].	А якщо ти дуже захворієш, ти не зможеш нормально <i>дихати</i> [50].

A headache – головна біль

get <i>coughs</i> and a <i>high temperature</i> . Some people also have a <i>headache</i> or <i>aches all over their body</i> [49].	...з'являється <i>кашель</i> і <i>висока температура</i> , у деяких <i>болить голова</i> або навіть <i>усе тіло</i> [48].

Як бачимо, на позначення симптомів хвороб використано 8 термінів. Найбільш поширеними способами перекладу є еквівалент та транслітерація.

3. Назви медичних приладів та ліків

У книгах ми виділяємо такі назви медичних приладів та ліків: мікроскоп, апарат штучної вентиляції та ліки.

Cure, medicine – ліки

But even Sara's mum cannot find a <i>cure</i> for the <i>coronavirus</i> [44].	Але навіть мама Сари не може винайти <i>ліки</i> від <i>коронавірусу</i> [43].

Who is going to tell us what <i>medicine</i> to take?' Violet suddenly realises that even <i>doctors</i> can get <i>sick</i> [46].	які <i>ліки</i> приймати? — Віолета раптово збагнула, що навіть <i>медики</i> можуть <i>заразитися!</i> [45].
Doctors don't have a <i>cure</i> for the ... [49].	... <i>ліків</i> від нього ще нема... [48].
...they have a <i>cold and cough</i> , sometimes <i>temperature</i> , but then in a few days and with the right <i>medicines</i> they <i>feel better</i> again [46].	Може <i>боліти горло</i> , <i>початися кашель</i> , і все це іноді супроводжується <i>підвищенням температури</i> . Але завдяки вчасному прийманню <i>ліків</i> через кілька днів люди <i>одужують</i> [45].
Inside the <i>medicine</i> are <i>weak</i> or <i>dead virus germs</i> [49].	У цих <i>ліках</i> містяться <i>ослаблені</i> або <i>мертві мікроорганізми чи віруси</i> [48].

Microscope – мікроскоп

...you can see them only under a <i>microscope</i> [40].	... ти зможеш побачити їх лише через <i>мікроскоп</i> [39].

Ventilator – апарат штучної вентиляції легень

...need to use a special machine called a <i>ventilator</i> ... [49].	...пристрій називається <i>апаратом штучної вентиляції легень</i> [48].

Отож, ця група охоплює 4 терміни, які перекладаються способами транслітерація, описовим перекладом та еквівалентом.

4. Назви медичних закладів та персонал

У книгах ми виділяємо такі назви на позначення медичних закладів та персоналу: лікарня, швидка допомога, медсестра, лікар, науковці.

Hospital – лікарня

...go to <i>hospital</i> [44].	...змушені були лягти в <i>лікарню</i> [43].
If they get the <i>virus</i> they might need to go to <i>hospital</i> and stay for a long time, and unfortunately some of them might also not be able to recover and they might <i>die</i> [46].	Якщо <i>вірус</i> потрапить до їхнього організму, їх слід негайно <i>госпіталізувати і довго й ретельно лікувати</i> . Але, на жаль, деякі з них так і <i>не одужують...</i>) [45].
Now let's play <i>hospital</i> [40].	Тепер давайте грати у <i>лікарню</i> . [39]
<i>Children's hospital</i> charity [47].	Благодійна <i>дитяча лікарня</i> [47].
...they have to go to <i>hospital</i> ... [49].	...доводиться лягати в <i>лікарню</i> ... [48].
Old people and grown-ups may have to go to <i>hospital</i> if they get corona [51].	А старші люди і дорослі можуть потрапити до <i>лікарні</i> , якщо вони захворіють на <i>корону</i> [50].

Ambulance – швидка допомога

<i>Emergency ambulance</i> [49].	<i>Швидка допомога</i> [48].

Nurse – медсестра

The <i>nurses</i> and <i>doctors</i> ... [44].	<i>Медсестри</i> та <i>лікарі</i> ... [43].
...worried about <i>coronavirus</i> a <i>nurse</i> Dotty book [47].	...стурбований <i>коронавірусом</i> , книга <i>медсестри</i> Дотті [47].
<i>Nurses station</i> [47].	<i>медсестринський пост</i> [47].
... like <i>doctors</i> or <i>nurses</i> ... [49].	... <i>лікарі, медсестри</i> ... [48].

Doctor – лікар

The <i>nurses</i> and <i>doctors</i> ... [44].	<i>Медсестри</i> та <i>лікарі</i> ... [43].

Who is going to tell us what <i>medicine</i> to take?’ Violet suddenly realises that even <i>doctors</i> can get <i>sick</i> [46].	які <i>ліки</i> приймати? — Віолета раптово збагнула, що навіть <i>медики</i> можуть <i>заразитися!</i> [45]
a super cool robot <i>doctor</i> who could walk and talk [40].	супер-крутий <i>лікар</i> робот, який може ходити та розмовляти [39].
Now I am a real <i>doctor!</i> [40].	Тепер я справжній <i>лікар!</i> [39].
But <i>doctors</i> ... [49].	...однак <i>лікарі...</i> [48].
Another thing that <i>scientists</i> are working on is a <i>vaccine</i> [49].	Також <i>лікарі</i> працюють над створенням <i>вакцини</i> [48].
... like <i>doctors</i> or <i>nurses</i> ... [49].	... <i>лікарі, медсестри...</i> [48].
The doctors take good care of them there [51].	У лікарнях їм забезпечують гарний догляд [50].

Як бачимо, у книгах 4 терміни на позначення медичних закладів і медичного персоналу, які перекладаються еквівалентом, описовим перекладом.

5. Загальні скарги та стан здоров'я

У цій групі ми визначаємо таку медичну лексику на позначення загальних скарг та стану здоров'я: хворіти, заразитися, хвороба, одужати, померти, втома тощо.

Sick – хворіти, захворіти, заразитися

“And coronavirus is trying to make you sick. [51].	І коронавірус робить все, щоб ти захворів [50].

Sam likes new things, but not being sick [51].	Сніжок любить нові речі, але не хвороби [50].
“Will I also get sick from the coronavirus?” Sam asks, concerned [51]	– Я теж захворію на коронавірус? – стурбовано запитує Сніжок [50]
“But if you get sick, I think you only get a little bit sick, because you are still small [51]	Але якщо ти захворієш, я думаю, що ти перенесеш хворобу не складно, бо ти ще маленький [50].
“A Tale of Bat, or How to Reep People from Getting Sick” [42].	“Казка про нічницю, чи як людям не хворіти” [41]
This is when a lot more people than usual get <i>sick</i> , and even some pets fall <i>ill</i> ... [42].	Це коли навколо <i>хворіє</i> набагато більше людей, ніж зазвичай, <i>хворіють</i> навіть деякі домашні тваринки... [41].
But it spreads in the <i>coughs</i> and <i>sneezes</i> of people who are <i>sick</i> ... [44].	Але він поширюється через <i>кашель</i> та <i>чхання</i> людей, які захворіли [43].
People who are <i>sick</i> get a <i>fever</i> and a <i>cough</i> and can have some <i>trouble breathing</i> [44].	У людей, які <i>захворіли</i> , <i>жар</i> та <i>кашель</i> , і їм може бути <i>важко дихати</i> [43].
That’s why in those countries where there are many people <i>sick</i> we all have to <i>stay at home and keep safe</i> ... [46].	У країнах, де спостерігається багато випадків <i>хвороби</i> , ввели <i>карантин</i> ... [45].
...get <i>sick</i> or even <i>die</i> [40].	... <i>захворіти</i> чи навіть <i>померти</i> [39].

Ill – хворіти, захворіти, хвороба

And if you are very <i>ill</i> , you cannot breathe properly” [51]	А якщо ти дуже захворієш, ти не зможеш нормально дихати [50].
This is when a lot more people than usual get <i>sick</i> , and even some pets fall <i>ill</i> ... [42].	Це коли навколо <i>хворіє</i> набагато більше людей, ніж зазвичай, <i>хворіють</i> навіть деякі домашні тваринки... [41].
...and those with other <i>illnesses</i> , because they tend to get <i>more sick</i> [44].	...в кого є інші <i>хвороби</i> , тому що вони можуть <i>тяжко захворіти</i> [43].
Looking after all the children who are <i>ill</i> [47].	Доглядає за всіма <i>хворими</i> дітьми [47].
... <i>coronavirus</i> is an <i>illness</i> ... [47].	... <i>коронавірус</i> це <i>хвороба</i> ... [47].
... it causes an <i>illness</i> called <i>COVID-19</i> [49].	...він викличе <i>хворобу</i> під назвою <i>COVID-19</i> .) [48].
...other <i>illnesses</i> like <i>cancer</i> ... [49].	...мають супутні <i>хвороби</i> , наприклад, <i>рак</i> [48].

Disease – хвороба

“But that new thing,” Big Buddy continues, “is not at all nice.” “It’s a disease” [51].	Але ця нова річ, – продовжує Кріль, – зовсім не хороша. Це хвороба [50]
I even heard that they blame you for a terrible <i>disease</i> because of which people	Чула, вас навіть звинувачують у появі страшної <i>хвороби</i> , від якої зараз

all over the world have to hide at home [42].	по домівках ховаються люди у різних кінцях Землі [41].
I know everything about all the known <i>human diseases</i> and <i>the viruses</i> that cause them [40].	Я знаю все про <i>людські хвороби</i> і про <i>віруси</i> , які їх викликають [39].
We are always surrounded by <i>viruses</i> , many of them are <i>friendly</i> but there are <i>viruses</i> that can lead to <i>various diseases</i> [40].	Ми завжди оточені <i>вірусами</i> , багато з них <i>дружні</i> , але є <i>віруси</i> , які призводять до різних <i>захворювань</i> [39].
...give it to lots of <i>people</i> ... [49].	...давати їх усім <i>хворим</i> ... [48].

Maim – калічити

it is wrong to throw garbage around, pollute water, <i>maim</i> trees and animals [42].	...не можна розкидати сміття, забруднювати воду, <i>калічити</i> дерева і тварин [41].

Get better, recover – одужати, одужуват

...until he gets completely <i>better</i> ... [44].	...поки повністю не <i>одужає</i> [43].
Usually, the <i>body</i> is able to protect itself from them, and most people <i>recover quickly</i> [40].	Зазвичай, наш <i>організм</i> сам захищається від них і тому багато людей швидко <i>одужують</i>) [39].

Die – померти, смерть

Is it true people can <i>die</i> from coronavirus? [44].	Це правда, що люди можуть <i>померти</i> від коронавірусу? [43].
Do these people <i>die</i> ? [46].	Вони можуть <i>померти</i> ? [45].
If they get the <i>virus</i> they might need to <i>go to hospital</i> and <i>stay for a long time</i> ,	Якщо <i>вірус</i> потрапить до їхнього організму, їх слід негайно

and unfortunately some of them might also not be able to recover and they might <i>die</i> [46].	<i>госпіталізувати і довго й ретельно лікувати. Але, на жаль, деякі з них так і не одужують... [45].</i>
...get <i>sick</i> or even <i>die</i> [40].	... <i>захворіти</i> чи навіть <i>померти</i> [39].
...then sadly they might <i>die</i> [49].	...і вони, на жаль, <i>помирають</i> [48].

Hyperactive – гіперактивність

... and others are <i>hyperactive</i> [40].	...інші <i>гіперактивні</i> [39].

Could smell – відчувати запахи

...what they <i>could smell</i> ... [44].	...які <i>запахи</i> могли <i>відчувати</i> ... [43].

Tired – втома

I was also really <i>tired</i> ... [44].	Я також був дуже <i>втомленим</i> ... [43].

Slept a lot – сонливість

But I <i>slept</i> a lot... [44].	Але я багато <i>спав</i> ... [43].

We were okay, not get infected – почуватися здоровими, не заразитися

... <i>we were okay</i> again [44].	... <i>почувалися здоровими</i> [43].
... <i>not get infected</i> and <i>stay healthy</i> [40].	... <i>не заразитися і зберегти здоров'я</i> [39].

Health problems – проблеми зі здоров'ям

...with other <i>health problems</i> are the <i>ones at risk</i> ... [46].	<i>проблеми зі здоров'ям</i> , перебувають у <i>зоні ризику</i> [45].

Contagious, infected – заразний

Well...it's very <i>contagious</i> , – Platon started, - that's why we should always	Ну... Він дуже <i>заразний</i> – почав Платон – тому ми повинні <i>мити руки</i>

<i>wash our hands with soap so it doesn't cling to us</i> [40].	з милом, щоб він не чіплявся до нас [39].
If you have been <i>infected</i> with one of these <i>coronaviruses</i> , all you probably had was a <i>snotty nose</i> or a <i>cough</i> [49].	Якщо ти <i>заразився</i> одним із цих <i>коронавірусів</i> , у тебе буде <i>нежить</i> або <i>кашель</i> [48].

Таким чином, група на позначення загальних скарг та стану здоров'я представлена 16 медичними лексемами та словосполученнями. Вони перекладаються способом еквіваленту, описового перекладу.

6. Органи тіла та їх складові, мікроорганізми

Ця група охоплює такі назви: вірус, антитіла, клітини, кров, серце, організм, імунітет, горло, рот.

The virus – вірус

<i>The virus</i> affects many kinds of people ... [44].	<i>Вірус</i> уражає багато різних груп людей... [43].
I know everything about all the known <i>human diseases</i> and <i>the viruses</i> that cause them [40].	Я знаю все про <i>людські хвороби</i> і про <i>віруси</i> , які їх викликають [39].
<i>Viruses</i> are tiny <i>microbes</i> [40].	<i>Віруси</i> – це маленькі <i>мікроби</i> [39].
We are always surrounded by <i>viruses</i> , many of them are <i>friendly</i> but there are <i>viruses</i> that can lead to <i>various diseases</i> [40].	Ми завжди оточені <i>вірусами</i> , багато з них <i>дружні</i> , але є <i>віруси</i> , які призводять до різних <i>захворювань</i> [39].
The <i>coronavirus</i> is a kind of <i>virus</i> [49].	<i>Коронавірус</i> — це різновид <i>вірусу</i> [48].

<i>Viruses</i> are tiny <i>germs</i> [49].	<i>Віруси</i> — це крихітні збудники хвороб [48].
If they get the <i>virus</i> they might need to <i>go to hospital</i> and <i>stay for a long time</i> , and unfortunately some of them might also not be able to recover and they might <i>die</i> [46].	Якщо <i>вірус</i> потрапить до їхнього організму, їх слід негайно <i>госпіталізувати і довго й ретельно лікувати</i> . Але, на жаль, деякі з них так і <i>не одужують</i> ... [45].

Antibodies – антитіла

...an amazing weapon against viruses called <i>antibodies</i> [49].	...потужну зброю — <i>антитіла</i> [48].

Cells – клітини

Tiny <i>cells</i> in your <i>blood</i> ... [49].	Це маленькі <i>клітини</i> в твоїй <i>крові</i> ... [48].

Blood – кров

Tiny <i>cells</i> in your <i>blood</i> ... [49].	Це маленькі <i>клітини</i> в твоїй <i>крові</i> ... [48].

Heart – серце

“I come from your <i>heart</i> ” [44].	“Я черпаю сили з твого <i>серця</i> ” [43].

Body – організм

Usually, the <i>body</i> is able to protect itself from them, and most people <i>recover quickly</i> [40].	Зазвичай, наш <i>організм</i> сам захищається від них і тому багато людей швидко <i>одужують</i> [39].
But <i>bodies</i> are amazing things [49].	...наш <i>організм</i> – неймовірна система! [48].

Immunity – імунітет

Although it affects most people as a <i>common cold</i> , some of them can get much worse <i>symptoms</i> , especially elderly people whose <i>immunity</i> ... [40].	Незважаючи на те, що це вражає більшість людей як звичайна <i>застуда</i> , деякі з них можуть мати набагато гірші <i>симптоми</i> , особливо у літніх людей, <i>імунітет</i> яких... [39].

Throat – горло

...live in people's <i>throats</i> and <i>mouths</i> [49].	...може жити в нашому <i>горлі</i> й <i>роті</i> [48].

Mouth – рот

...live in people's <i>throats</i> and <i>mouths</i> [49].	...може жити в нашому <i>горлі</i> й <i>роті</i> [48].

Отже, медична лексика на позначення органів тіла, їх складових та мікроорганізмів представлена 9 найменуваннями. Способи перекладу у цій групі: калькування, транслітерація та еквівалент.

7. Лікарські засоби, профілактика та лікування

Група лікарські засоби, профілактика та лікування представлена такими найменуваннями: карантин, самоізоляція, маски, вакцини, ін'єкція, а також словосполученнями з профілактичними порадами.

Quarantine – карантин

Little Lenchen, who lives in a cozy little house with a small garden in the old city Marburg along the Lahn River Valley, has been staying home with her dad and mom for several weeks now because of <i>quarantine</i> [42].	Маленька Ленхен, яка мешкає у старовинному Марбурзі в долині річки Лан, у затишному будиночку з невеличким садом, вже кілька тижнів з татом і мамою була на <i>карантині</i> [41]

What is quarantine? [42]	Що таке карантин? [41]
That's why in those countries where there are many people <i>sick</i> we all have to <i>stay at home and keep safe</i> ... [46].	У країнах, де спостерігається багато випадків <i>хвороби</i> , ввели <i>карантин</i> ... [45].
Then you are aware of the <i>quarantine</i> , aren't you? [40].	Отже, ти в курсі про <i>карантин</i> , чи не так? [39].
Inside the <i>medicine</i> are <i>weak</i> or <i>dead virus germs</i> [49].	У цих <i>ліках</i> містяться <i>ослаблені</i> або <i>мертві мікроорганізми чи віруси</i> [48].
<i>Quarantine or self-isolation</i> ... [40].	<i>Карантин чи самоізоляція</i> [39].
They also have that quarantine as well as we do [40].	У них теж отой <i>карантин</i> як у нас [39].
It was the third week of the quarantine... [40]	Йшов третій тиждень <i>карантину</i> через новий досі невідомий вірус... [39].
"I should clean up everything here during the quarantine" - she thought [40].	"Треба розібрати балкон на <i>карантині</i> " - подумала мама [39].

Washed hands – мити руки

Then he walks to the tap and <i>washes his hands</i> with soap [51].	Потім він підходить до крана і <i>миє руки</i> з милом [50].
"If we <i>wash our hands</i> with soap often," says Big Buddy, "Then coronavirus will go away with the water, just like these crumbs" [51].	Якщо ми часто <i>миємо руки</i> з милом, – каже Кріль, тоді коронавірус зникає разом із водою, як ці крихти [50]

“Has everyone <i>washed their hands</i> and paws?” [42].	– <i>Ручки, лапки усі мили?</i> [41].
<i>Wash our hands</i> with soap and water! [44].	“ <i>Мити руки з милом та водою!</i> ” [43].
Well...it’s very <i>contagious</i> , – Platon started, - that’s why we should always <i>wash our hands</i> with soap so it doesn’t cling to us [40].	Ну... Він дуже <i>заразний</i> – почав Платон – тому ми повинні <i>мити руки з милом</i> , щоб він не чіплявся до нас [39].
They protect themselves in different ways: they <i>wash their hands</i> , they wear <i>face masks</i> , sometimes they also wear <i>gloves</i> and they all try to <i>keep a safe distance from each other</i> [46].	Вони носять <i>маски</i> , часто і ретельно <i>миють руки</i> . Іноді людям доводиться <i>надягати рукавички</i> і тримати <i>безпечну дистанцію один від одного</i> [45].
<i>...wash or gel your hands</i> [47].	<i>вимийте або обробіть руки гелем</i> [47].
So if you <i>wash your hands</i> really carefully ... [49].	...ретельно й без поспіху <i>митимеш руки...</i> [48].

***To stay at least one metre away, keep a safe distance from each other –
дотримання дистанції***

“Move back a bit.” [51].	Відійди трохи назад [50]
<i>...we have to stay at least one metre away!</i> [44].	<i>...ми маємо триматися на відстані у щонайменше метр!)</i> [43].
They protect themselves in different ways: they <i>wash their hands</i> , they wear <i>face masks</i> , sometimes they also wear	Вони носять <i>маски</i> , часто і ретельно <i>миють руки</i> . Іноді людям доводиться <i>надягати рукавички</i> і тримати

<i>gloves</i> and they all try to <i>keep a safe distance from each other</i> [46].	безпечну дистанцію один від одного [45].
We have to stay at least one metre apart, so I will throw you a hug [44]	Нам треба триматися один від одного на відстані одного метра [43]

Cough into our elbows – кашель у лікоть

So if you have to cough or sneeze, do it in your elbow [51].	Тож якщо ти кашляєш або чхаєш, роби це в лікоть [50]
Fortunately, he just learned from Big Buddy that he should sneeze in his elbow [51].	На щастя, Кріль щойно навчив його, що необхідно чхати в лікоть [50]
<i>...cough into our elbows</i> if we're sick... [44].	<i>...кашляємо собі у лікоть</i> , якщо нездужаємо [43].
<i>... cough or sneeze</i> , do it into the inside corner of your <i>elbow</i> , not on to your <i>hand</i> [49].	<i>...кашляти або чхати у зігнутий лікоть</i> , а не в долоні [48].

Wave to people instead of shaking hands – уникнення рукопомискань

and we <i>wave</i> to people <i>instead of shaking hands</i> [44].	<i>махаємо</i> людям привіт замість того, щоб <i>тиснути руки</i> [43].
<i>... it makes all people wear masks and not shake hands...</i> [40].	<i>...це змушує людей носити маски і не тиснути руки</i> [39].

Staying home – самоізоляція

<i>...staying home</i> [44].	<i>...залишаючись вдома</i> [43].
To be safe if Dave gets <i>poorly</i> he will <i>stay at home</i> [47].	Щоб бути в безпеці, якщо Дейву стане <i>погано</i> , йому доведеться <i>залишитися вдома</i> [47].

Not to hug and kiss – не обійматися і цілуватися

Big Buddy and Sam can't hug each other either [51].	Кріль і Сніжок також не можуть обійняти один одного [50].
...and <i>not to hug and kiss</i> your brothers, friends, Granny and Grandpa [46].	...зараз не слід обійматися і цілуватися із друзями [45].
I can't give them a hug because I could give them the coronavirus [44]	Я не можу їх обійняти, бо я можу передати їм коронавірус [43]

Protective face masks – захисні маски

...and why you see people walking around wearing <i>protective face masks</i> ... [46].	...всі повинні носити <i>маски</i> ... [45].
They protect themselves in different ways: they <i>wash their hands</i> , they wear <i>face masks</i> , sometimes they also wear <i>gloves</i> and they all try to <i>keep a safe distance from each other</i> [46].	Вони носять <i>маски</i> , часто і ретельно <i>миють руки</i> . Іноді людям доводиться <i>надягати рукавички</i> і тримати <i>безпечну дистанцію один від одного</i> [45].
... it makes all people <i>wear masks</i> and <i>not shake hands</i> ... [40].	...це змушує людей <i>носити маски</i> і <i>не тиснути руки</i> [39].

Vaccine – вакцина

There isn't any <i>treatment</i> or <i>vaccine</i> against it as, for example, there is a <i>vaccine</i> against <i>measles</i> or <i>diphtheria</i> [40].	Немає жодного <i>лікування</i> чи <i>вакцини</i> проти нього, як, наприклад, є <i>вакцина</i> проти <i>кору</i> чи <i>дифтерії</i> .) [39].
It's like a <i>vaccine</i> you do without an <i>injection</i> [40].	Це як <i>вакцина</i> , яку ви робите без <i>ін'єкції</i> [39].

Another thing that <i>scientists</i> are working on is a <i>vaccine</i> [49].	Також <i>лікарі</i> працюють над створенням <i>вакцини</i> [48].
You probably already had some <i>vaccines</i> ... [49].	...тобі, напевно, робили <i>щеплення</i> [48].

Injection – ін'єкція

It's like a <i>vaccine</i> you do without an <i>injection</i> [40].	Це як <i>вакцина</i> , яку ви робите без <i>ін'єкції</i> [39].

Тож, ця група представлена як найменуваннями медичними лексемами – 3, так і порадами щодо профілактики коронавірусу, що оформленні словосполученнями – 8.

8. Особливості хвороби

У цій групі визначено додаткові особливості хвороби, що пов'язана з коронавірусом.

Lives in people's spit – оселився у людській слині

It is teeny-tiny and <i>lives in people's spit</i> [46].	Він був такий крихітний, що <i>оселився у слині людей</i> [45].

Live in snot – у шмарклях

...it can also <i>live in snot</i> [46].	а ще у <i>шмарклях</i> [45].
...because the coronavirus lives in your <i>snot</i> ... [49].	Коронавірус живе у <i>слизі</i> ... [48].

at risk – зона ризику

...with other <i>health problems</i> are the <i>ones at risk</i> ... [46].	<i>проблеми зі здоров'ям</i> , перебувають у <i>зоні ризику</i> [45].

Sit on skin – осідає на шкірі

...and they can sit on your *skin*... [49].

...осідати на твоїй *шкірі*... [48].

Таким чином, тут представлено 4 часто вживаних в ілюстрованих дитячих книгах про коронавірус найменування, пов'язаних з особливостями захворювання.

Висновок до розділу 2

Отже, ми розглянули 9 дитячих ілюстрованих книг на тему коронавірусу. Аналіз показав, що ці книги мають **8 тематичних груп** на позначення медичної лексики та словосполучень. Були визначені такі тематичні групи медичної лексики: назви хвороб (8); назви симптомів (8); назви медичних приладів та ліки (4); назви медичних закладів та персоналу (4); загальні скарги та стан здоров'я (16); органи тіла та їх складові, мікроорганізми (9); лікарські засоби, профілактика та лікування (11); особливості хвороби (4). Загалом у дитячих ілюстрованих книгах про коронавірус представлено 64 медичних найменувань та словосполучень.

Аналіз творів показав, що найбільш вживаними способами перекладу є: еквівалент, транслітерація, калькування та описовий переклади.

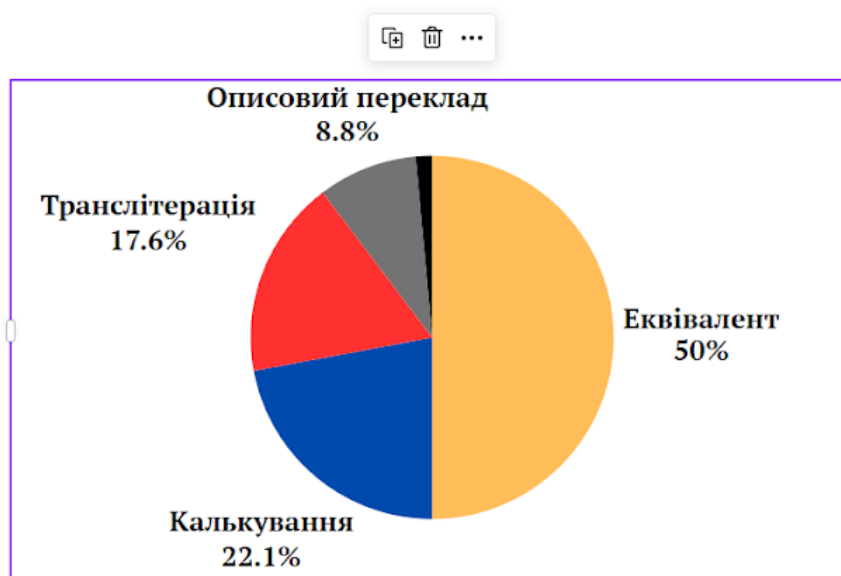
За тематичними групами медичних термінів це поділяється так:

1. Назви хвороб: Еквівалент – 7, Транслітерація – 4, Абревіація, запозичення – 1.
2. Назви симптомів: Еквівалент – 3, Калькування – 2, Описовий переклад – 2, Транслітерація – 1.
3. Назви медичних приладів та ліки: Еквівалент – 2, Транслітерація – 1, Описовий переклад – 1.
4. Назви медичних закладів та персоналу: Еквівалент – 3, Описовий переклад – 1.
5. Загальні скарги та стан здоров'я: Еквівалент – 11, Калькування – 2, Транслітерація – 1, Описовий переклад – 2.

6. Органи тіла та їх складові, мікроорганізми: Транслітерація – 2, Калькування – 1, Еквівалент – 6.
7. Лікарські засоби, профілактика та лікування: Транслітерація – 3, Калькування – 7, Еквівалент – 1.
8. Особливості хвороби: Калькування – 3, Еквівалент – 1.

Таким чином, у перекладах ілюстрованих дитячих книг виявлено таку кількість способів перекладу:

1. Еквівалент - 34 (50%);
2. Калькування - 15 (22.1%);
3. Транслітерація - 12 (17.6%);
4. Описовий переклад - 6 (8.8%);
5. Абревіація, запозичення - 1 (1.5%).

ВИСНОВОК

У цьому дослідженні розглянуто поняття “термін” та “медичний термін”, їхні визначення та особливості. Під “терміном” розуміються слова або словосполучення, що точно та чітко визначають певне поняття в галузі людської діяльності. У науково-теоретичній літературі до особливостей медичних термінів відносять: систематичну будову, точність визначення, поділ на групи та використання специфічних елементів для створення нових термінів. Медичний термін розглядається як група слів, представлених у медичній сфері, з використанням різних тематичних груп та класифікацій.

Теоретико-методологічна основа першого розділу стала підґрунтям для практичної частини роботи. У другому розділі проаналізовано ілюстровані дитячі книги, присвячені медичній термінології, зокрема, пандемії COVID-19. Загалом проаналізована 9 ілюстрованих дитячих книг, серед яких 6 книг мають українські та англійські переклади. Зокрема, це такі книги: Мирослава Макаревич, Олена Рязанцева “Казка про нічницю, чи як людям не хворіти” (“A Tale of Bat, or How to Reep People from Getting Sick”); Helen Patuck “My Hero is You. How Kids Can Fight COVID-19” (переклад українською: “Мій герой – це ти. Як діти можуть боротися з коронавірусом COVID-19!”); Франческа Далл’Ара, Джади Негрі “Історія про коронавірус” (Francesca Dall’Ara “Story of the Coronovirus”); Галина Будилова “Книга Робі та Злюка в короні” (“Robbie and Crosspatch in CROWN”); Elizabeth Jenner, Kate Wilson, Nia Roberts, Axel Scheffler “Coronavirus. A Book for Children” (“Коронавірус. Книга для дітей”); Mattanja Nieuwburg “Sam, Big Buddy and the Coronavirus” (переклад українською: “Сніжок, Кріль та коронавірус”); Molly Watts “Dave the Dog Is Worried About Coronavirus, a Nurse Dotty Book”; Manuela Molina “HELLO! I am a VIRUS, cousins with the Flu and the Common Cold. My name is Coronavirus”; ЮНІСЕФ “Як говорити про Коронавірус-19 із маленькими дітьми”.

У проаналізованих дитячих книгах про коронавірус загалом зафіксовано 64 медичних найменування та словосполучення. У роботі розглянуто 9 тематичних груп на позначення медичної терміносистеми. До таких

тематичних груп відносимо: назви хвороб (Coronavirus, Cancer, Flu), симптомів (Cough, Fever, temperature), медичних приладів та ліків (Cure, medicine, Ventilator), медичних закладів та персоналу (Nurse, Doctor, Ambulance, Hospital), загальних скарг та стану здоров'я (Sick, Ill, Die, Could smell, Tired), органів тіла та їх складові, мікроорганізми (virus, Cells, Blood, Body, Immunity), лікарських засобів, профілактики та лікування (Quarantine, Washed hands, Cough into our elbows, Staying home, Vaccine) та особливостей хвороби (At risk, Sit on skin).

Аналіз перекладів ілюстрованих дитячих книгах показав, що до основних способів перекладів медичної лексики належать транслітерація, еквівалент, калькування та описовий переклад. В ілюстрованих дитячих книгах виявлено 34 випадки використання еквіваленту (Cure, Nurse, Ill), 15 випадків калькування (keep a safe distance from each other, Cough into our elbows), 12 випадків транслітерації (Vaccine, Injection), 6 випадків описового перекладу (Could smell, Ambulance) та 1 випадок аббревіації та запозичення (COVID-19).

Таким чином, це дослідження медичної терміносистеми, тематичних груп та способи їх перекладів у дитячих ілюстрованих книгах про коронавірус надає комплексний огляд та розуміння медичної термінології, а також її використання у літературі для дітей задля профілактики небезпечної вірусної хвороби.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Вакуленко Максим Олегович. *Українська термінологія: комплексний лінгвістичний аналіз*. Івано-Франківськ: Фоліант, 2015.
2. Варданян М. В. *Світова література XX–XXI століття в англомовному дискурсі*. Кривий Ріг, 2021. URL:
<https://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4396>
3. Варданян М. В. *Актуальні проблеми світового перекладознавства*. Кривий Ріг, 2022. URL:
<https://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/6202>
4. Варданян М. *Українська мова (за професійним спілкування)*. Кривий Ріг, 2015.
5. Власенко В. В., Цепколенко А. О. Термінологічна лексика в поезіях Івана Драча. URL:
<http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/75093/08-Vlasenko.pdf?sequence=1>
6. Городиловська Г. Медичні терміни як складова ідіостилю Романа Іваничука. *Вісник Національного університету “Львівська політехніка”*. Серія “Проблеми української термінології”. Національний університет “Львівська політехніка”, 2016.
7. Гусєва О. І., Петько В. В. Медичний термін у оповіданнях А. П. Чехова як основний елемент художнього тексту. *Закарпатські філологічні студії*, 2019. № 11 (1).
8. Застріжна Л. В. Лексико-семантичні та структурно-граматичні особливості англійської медичної термінології. URL:
http://repository.pdmu.edu.ua/bitstream/123456789/9194/1/23_LST.pdf
9. Кальниченко О. А. *Теорія перекладу*. Харків: Вид-во НУА, 2017.
10. Козачук А. М. Перекладацькі трансформації та прийоми: термінологічні виклики у перекладознавстві. *Збірник наукових праць “Нова філологія”*, 2023 № 89.

11. Козоріз І. С. Англійська медична термінологія та її функціонування в текстах різних стилів. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Філологія. 2018 № 37 том 4.
12. Корунець І. *Теорія і практика перекладу (аспектний переклад)*. Вінниця: “Нова Книга”, 2003.
13. Куньч З. Медична термінологія в суспільно політичному дискурсі (на прикладі статті Ліни Костенко “Україна як жертва і чинник глобалізації катастроф”). *Information, communication, society (ICS-2020)*. 21–23 May 2020, Chynadiyovo, Ukraine.
14. Кучеренко І. В., Адаменко М. М. Особливості перекладу медичних термінів. *XIV Міжнародна наукова інтернет-конференція “Advanced technologies of science and education”*, 2018.
15. Лобанова В. В. Деякі проблеми перекладу англійських медичних текстів українською мовою. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Філологія. 2019 № 39 том 2. URL: http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v39/part_2/15.pdf
16. Лях Т. О., Бхавмік Джугантор. Суфіксальний спосіб творення українських медичних термінів: досвід вивчення іноземними студентами. *Молодий вчений*, 2023. № 5 (117).
17. Макаренко Ю. Г., Ткаченко І. В. До проблеми перекладу медичних термінів в науковому англomовному медичному тексті. URL: <https://er.chdtu.edu.ua/bitstream.pdf>
18. Мелащенко М. Особливості навчання студентів – медиків перекладу текстів за фахом. URL: http://repository.pdmu.edu.ua/bitstream/123456789/1250/1/Osoblyvosti_navchannya.pdf
19. Місник Н. В. *Формування української медичної клінічної термінології*: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 “Українська мова”. Київ, 2002.

20. Орешко О. *Українська медична термінологія (розвиток і сучасний стан)*. Брно, 2010.
21. Пешкова Т. Особливості перекладу німецькомовного тексту медичної літератури. *Філологічний дискурс*, 2018. Випуск 8.
22. Сенів К. І. Медичні терміни у художньому дискурсі: семантична класифікація (за романом А. Кроніна “Цитадель”). *Сучасні філологічні дослідження: комунікативно-культурний аспект. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 3–4 листопада 2017 року)*. Херсон: Видавничий дім “Гельветика”, 2017.
URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/conf/fil/18nov2017/18nov2017.pdf>
23. *Українська термінологія і сучасність: Збірник наукових праць* / Відп. ред. В. Л. Іващенко. К.: Інститут української мови НАНУ, 2013. Вип. ІХ.
24. Що почитати про Коронавірус? Рекомендаційний посібник художньої та науково-пізнавальної літератури для тих, кого цікавить тема пандемії та профілактики коронавірусу. Харків, 2020.
25. Alhasan, Rashad Faleh, Khatra Amar, and Hussein Abushaaban. Challenges of Translating COVID-19 Terminology into Arabic: a Study of Machine Translation and Linguistic Means. *European Journal of Multilingualism and Translation Studies*, 2023, Vol. 3 (1). URL: https://www.researchgate.net/publication/371789082_European_Journal_of_Multilingualism_and_Translation_Studies
26. Blumczynski, Piotr and Steven Wilson (eds). *The Languages of COVID-19. Translational and Multilingual Perspectives on Global Healthcare*. New York & London: Routledge 2023.
27. Halimah, Ahmad Mustafa and Saad Khalid Almakhyatah. English-Arabic Translation of COVID-19 Prevention and Control Terminology: A Domesticating Approach. *World Journal of English Language*, 2023, Vol. 13, No. 5. 2023.

28. Karwacka, Wioleta. Medical Translation. In: Ł. Bogucki, S. Goźdz-Roszkowski, P. Stalmaszczyk (eds.) *Ways to Translation*. Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2015.
29. Rusu, Mihai Robert and Titela Vilceanu. Diagnosing Medical Translation and Framing Current Challenges. *9th International Conference: Synergies in Communication (SiC)*. Bucharest, Romania, 28–29 October, 2021. URL: https://sic.ase.ro/wp-content/uploads/3.Rusu_Mihai_Vilceanu_Titela_S2.pdf
30. Vardanian, Maryna. Medical Terms in Picturebooks on COVID-19 within Translation. *International scientific conference “Philological sciences and translation studies: European potential”*: conference proceedings (November 3–4, 2022. Riga, the Republic of Latvia). Riga, Latvia: “Baltija Publishing”, 2022.
31. Wilson Steven. COVID-19 Bandes Dessinées Reframing Medical Heroism in French-Language Graphic Novels. The Languages of COVID-19. *The Languages of COVID-19. Translational and Multilingual Perspectives on Global Healthcare*. New York & London: Routledge, 2023.
32. Zalipska I. The lexical-semantic organization and the structure of medical terms. *Лінгвістичні дослідження: Зб. наук. праць ХНПУ ім. Г. С. Сковороди*, 2019. Вип. 51.
URL: <https://www.researchgate.net/publication>
33. Zalipska I. The functioning problems of modern Ukrainian medical terminology. *Лінгвістичні дослідження: зб. наук. праць ХНПУ імені Г. С. Сковороди*, 2020. Вип. 53.
URL: <https://www.researchgate.net/publication>
34. Zalipska I. The systematization of terms in the process of professional medical communication. *Лінгвістичні дослідження: зб. наук. праць ХНПУ імені Г. С. Сковороди*, 2021. Вип. 55. URL: <https://www.researchgate.net/publication>

Словники та енциклопедії

35. *Енциклопедія перекладознавства*: у 4 т. Т. 1: пер. з англ. / за ред.: Івз Гамбієра та Люка ван Дорслара. за заг. ред.: О. А. Кальниченко та Л. М. Черноватого. Вінниця: Нова Книга, 2020.
36. *Cambridge dictionary*.
URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/>
37. *Merriam-Webster Dictionary*.
URL: <https://www.merriam-webster.com/about-us/ongoing-commitment>
38. *Oxford English Dictionary*. URL: <https://www.oed.com/>

Список джерел фактологічного матеріалу

39. Галина Будилова. *Книга Робі та Злюка в короні*. 2020.
40. Halyna Vydilova. *Robbie and Crosspatch in CROWN*. 2020. URL: <https://drive.google.com/file/d/1D39FelwlXw-OnaEUR67uehp7OdXjMG9g/view>
41. Мирослава Макаревич, Олена Рязанцева. *Казка про нічницю, чи як людям не хворіти*. 2020. URL: www.marburg-fairytales.com
42. Myroslava Makarevych, Olena Ryazantseva. *A Tale of Bat, or How to Keep People from Getting Sick*. 2020. URL: www.marburg-fairytales.com
43. Хелен Патук. *Мій герой – це ти. Як діти можуть боротися з коронавірусом COVID-19!* URL: <https://interagencystandingcommittee.org/sites/default/files/migrated.pdf>
44. Helen Patuck. *My Hero is You. How Kids Can Fight COVID-19*. URL: <https://interagencystandingcommittee.org/sites/default/files/migrated.pdf>
45. Франческа Далл'Ара, Джади Негрі. *Історія про коронавірус*. 2020. URL: <https://www.ranok.com.ua/Istoriia-pro-koronavirus.html>
46. Francesca Dall'Ara. *STORY OF THE CORONAVIRUS*. 2020. URL: <https://www.learningresources.com/media/amasty/amfile/attach>
47. Molly Watts. *Dave the Dog Is Worried About Coronavirus, a Nurse Dotty Book*. 2020 URL:

- <https://nursedottybooks.files.wordpress.com/2020/03/dave-the-dog-coronavirus-1-1.pdf>
48. Елізабет Дженнер, Кейт Вілсон, Ніа Робертс, Акселя Шеффлера. *Коронавірус. Книга для дітей*. 2020. URL: https://artbooks.ua/Coronavirus_eBookForChildren.pdf
49. Elizabeth Jenner, Kate Wilson & Nia Roberts, Axel Scheffler. *Coronavirus. A Book for Children*. 2020. URL: <https://nosycrow.com/wp-content/uploads/2020/04/Coronavirus-A-Book-for-Children.pdf>
50. Маттанья Ньюбург. *Сніжок, Криль та коронавірус*. BookaBooka, 2023. URL: <https://www.bookabooka.com/>
51. Mattanja Nieuwburg. *Sam, Big Buddy and the Coronavirus*. BookaBooka, 2023. URL: <https://www.bookabooka.com/>
52. ЮНІСЕФ. *Як говорити про Коронавірус-19 із маленькими дітьми*. URL: <https://mon.gov.ua/storage.pdf>
53. Manuela Molina. *HELLO! I am a VIRUS, cousins with the Flu and the Common Cold. My name is Coronavirus*. URL: <https://www.nacosa.org.za/wp-content/uploads/2020/03/CoronaVirus-INFO-for-children-Full-Pack.pdf>

**Способи перекладу медичних термінів в ілюстрованих дитячих книгах
про COVID-2019**

Назви хвороб

Термін	Переклад	Спосіб перекладу
Coronavirus	коронавірус	Транслітерація
COVID-19	COVID-19	Абревіація, запозичення
Corona	корона	Транслітерація
Cancer	рак	Еквівалент
Throat sore	застуда	Еквівалент
common cold	застуда	Еквівалент
cold	застуда	Еквівалент
Flu	грип, застуда	Еквівалент
Pandemic	пандемія	Транслітерація
Measles	кір	Еквівалент
Diphtheria	дифтерія	Еквівалент

Назви симптомів

Термін	Переклад	Спосіб перекладу
Cough	кашель	Еквівалент
Sneeze	чхання	Еквівалент

Термін	Переклад	Спосіб перекладу
Fever	жар	Еквівалент
temperature	температура	Транслітерація
Trouble breathing	важке дихання, задишка	Калькування
breathe out	важке дихання, задишка	Описовий переклад
short of breath	важке дихання, задишка	Описовий переклад
headache	головний біль	Калькування

Назви медичних приладів та ліків

Термін	Переклад	Спосіб перекладу
Cure	ліки	Еквівалент
medicine	ліки	Еквівалент
Microscope	мікроскоп	Транслітерація
Ventilator	апарат штучної вентиляції легень	Описовий переклад

Назви медичних закладів та персонал

Термін	Переклад	Спосіб перекладу
Nurse	медсестри	Еквівалент
Doctor	лікарі	Еквівалент
Ambulance	швидка допомога	Описовий переклад
Hospital	лікарня	Еквівалент

Загальні скарги та стан здоров'я

Термін	Переклад	Спосіб перекладу
Sick	хворіти, захворіти, заразитися	Еквівалент
Ill	хворіти, захворіти, хвороба	Еквівалент
Disease	хвороби	Еквівалент
Maim	калічити	Еквівалент
Get better	одужати	Еквівалент
recover	одужувати	Еквівалент
Die	померти, смерть	Еквівалент
Hyperactive	гіперактивність	Транслітерація
Could smell	відчувати запахи	Описовий переклад
Tired	втома	Еквівалент
Slept a lot	сонливість	Еквівалент
We were okay	почуватися здоровими	Описовий переклад
not get infected	не заразитися	Калькування
Health problems	проблеми зі здоров'ям	Калькування
Contagious	заразний	Еквівалент
infected	заразний	Еквівалент

Органи тіла та їх складові, мікроорганізми

Термін	Переклад	Спосіб перекладу
virus	вірус	Транслітерація
Antibodies	антитіла	Калькування
Cells	клітини	Еквівалент
Blood	кров	Еквівалент
Heart	серце	Еквівалент
Body	організм	Еквівалент
Immunity	іmunітет	Транслітерація
Throat	горло	Еквівалент
Mouth	рот	Еквівалент

Лікарські засоби, профілактики та лікування

Термін	Переклад	Спосіб перекладу
Quarantine	карантин	Транслітерація
Washed hands	мити руки	Калькування
To stay at least one metre away	дотримання дистанції	Калькування
keep a safe distance from each other	дотримання дистанції	Калькування
Cough into our elbows	кашель у лікоть	Калькування

Термін	Переклад	Спосіб перекладу
Wave to people instead of shaking hands	уникнення рукопотискань	Калькування
Staying home	самоізоляція	Еквівалент
Not to hug and kiss	не обніматися і цілуватися	Калькування
Protective face masks	захисні маски	Калькування
Vaccine	вакцина	Транслітерація
Injection	ін'єкція	Транслітерація

Особливості хвороби

Термін	Переклад	Спосіб перекладу
Lives in people's spit	оселився у людській слині	Калькування
in snot	у шмарклях	Еквівалент
At risk	зона ризику	Калькування
Sit on skin	осідає на шкірі	Калькування